

Regeringens proposition

1980/81: 82

om åtgärder mot frilevande vildsvin m.m.;

beslutad den 4 december 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att åtgärder vidtas för att begränsa antalet frilevande vildsvin som finns i landet. Någon total utrotning av djuren bör inte ske. I Stockholms län föreslås en mindre vildsvinsstam få finnas kvar. Naturvårdsverket och länsstyrelsen bör få i uppdrag att noga följa denna stams utveckling efter samråd med jägarorganisationerna och företrädare för lantbruket. Förslaget föranleder en ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt

Härigenom föreskrivs att 24 § 3 mom. lagen (1938:274) om rätt till jakt skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*24 §¹

3 mom.

Beträffande *område*, där *stam* av vildkanin eller vildmink *finnes*, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer *förordna* att jakt efter *sådant djur skall genom därtill av myndigheten särskilt utsedda jägare bedrivs* för att söka utrota *stammen*. *Förordnas* om *dylik* jakt, *äger* myndigheten *tillika föreskriva* de undantag från bestämmelserna i denna lag som *behövas* för jaktens ändamålsenliga bedrivande. Myndigheten bestämmer även hur det skall förfaras med djur som dödas eller fångas vid jakten.

Beträffande *områden*, där *det finns stammar* av vildkanin, vildmink eller *vildsvin*, får regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer *besluta om* jakt efter *djuren* för att söka utrota eller *minska stammarna*. *Om det fattas beslut om sådan jakt, får myndigheten besluta om* de undantag från bestämmelserna i denna lag som *behövs* för jaktens ändamålsenliga bedrivande. *Myndigheten bestämmer om jakten efter åtagande av jakträttsinnehavaren skall bedrivs genom hans försorg eller av särskilt utsedda jägare*. Myndigheten bestämmer även hur det skall förfaras med djur som dödas eller fångas vid jakten.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1975: 175.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-12-04

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Proposition om åtgärder mot frilevande vildsvin m.m.

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 tillkallade jordbruksministern en kommitté (Jo 1977:04) med uppdrag att se över vissa jakt- och viltvårdsfrågor.

Kommittén som antog namnet jakt- och viltvårdsberedningen¹ har i mars 1980 avlämnat delbetänkandet (SOU 1980:11) Vildsvin i Sverige.

Till protokollet i detta ärende bör fogas beredningens överväganden och förslag jämte reservation och särskilt yttrande som *bilaga 1*. Beträffande nuvarande förhållanden m.m. samt beredningens närmare överväganden hänvisas till betänkandet.

Efter remiss har yttranden avgetts av ståthållarämbetet, riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, statens trafiksäkerhetsverk, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, domänverket, universiteten i Stockholm och Lund, styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet, statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Gävleborgs län, Svenska naturskyddsföreningen, Lantbrukarnas riksförbund gemensamt med Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer, Svenska hjortavelsföreningen, Svenska jägareförbun-

¹ Departementsrådet Sören Ekström, ordförande, samt riksdagsledamöterna Arne Andersson, Elis Andersson, Karin Flodström och Sven Lindberg samt lantbrukaren Elias Jönsson. Sakkunniga har varit överdirektören Stig Johansson, lantbrukaren Thure W. Karlsson, förbundsjuristen Bernt Lindqvist, byråchefen J.O. Pettersson och verkställande direktören Per Sköld.

det, Sveriges jordägareförbund, Sveriges länsjaktvårdskonsulenters förening och Trädgårdsnäringens riksförbund.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Föredragandens överväganden

Vildsvinet har ursprungligen tillhört vår fauna men har inte funnits här i landet i någon större omfattning sedan 1700-talet. Som en följd av bl.a. rymningar från vilthägn finns f.n. i Sverige drygt ett hundratal frilevande vildsvin. Djuren finns i större eller mindre grupper i flera län i landet. Det största beståndet håller till i Stockholms och Södermanlands län där antalet djur beräknas uppgå till ett sjuttiotal. Beståndet är huvudsakligen lokaliserat till området Mörkö-Tullgarn och till angränsande marker i de två länen. Dessa vildsvin förökar sig och sprider sig inom länen. Antalet frilevande vildsvin i landet i övrigt torde inte överstiga 50 djur. Från Skaraborgs län har rapporterats ett bestånd på mellan 15–20 djur och från Gävleborgs län ett bestånd på omkring fem djur. I några andra län finns spridda, enstaka djur.

Eftersom vildsvinen är mycket skygga är inventeringar svåra att genomföra. De här redovisade uppgifterna, som i huvudsak härrör från vårvin-tern 1980, bör därför bedömas med stor försiktighet.

Jakt- och viltvårdsberedningen har övervägt olika handlingsalternativ, nämligen

- att vildsvinen utanför hägn utrotas,
 - att en större eller mindre frilevande vildsvinsstam accepteras
- samt
- att ett slutgiltigt beslut föregås av en försöksverksamhet på någon eller några platser i landet.

Beredningen har tagit ställning till vilket alternativ som bör väljas med beaktande av framför allt riskerna med svinen som smittkälla och riskerna för skador på olika jordbruksgrödor. Mot denna bakgrund anser beredningen att en viss vildsvinsstam bör kunna accepteras om den hålls under noggrann kontroll. Som skäl anför beredningen att varken förväntade skador på jordbruksgrödor eller riskerna för sjukdomsspridning är av den omfattningen att ett förslag om utrotning kan motiveras. Beredningen grundar sin uppfattning även på det förhållandet att vildsvinet ursprungligen har tillhört vår fauna och att det därför är lika skyddsvärt som andra inhemska djurarter.

Jakt- och viltvårdsberedningen redovisar utförligt skälen såväl för som mot frilevande vildsvin. Beredningen intar en restriktiv linje i sin bedömning av lämpligheten i att den svenska vildsvinsstammen tillåts växa. Visserligen förordar beredningen att en vildsvinsstam accepteras, men

beredningen föreslår samtidigt en strikt kontroll av stammens utveckling och långtgående jaktmöjligheter.

Remissutfallet är splittrat. De flesta remissinstanserna delar den ekologiska grundsyn som beredningen har redovisat. Bland remissinstanserna finns några som redovisar en klart positiv inställning till en frilevande vildsvinsstam. Bland dessa kan nämnas naturvårdsverket, länsstyrelsen i Stockholms län, Svenska naturskyddsföreningen och Svenska jägareförbundet. Flera andra remissinstanser förordar någon form av fortsatt utredning eller försöksverksamhet innan definitiv ställning kan tas. En klar majoritet av remissinstanserna är emellertid tveksam eller klart negativ till en frilevande svensk vildsvinsstam. Inställningen synes väsentligen vara grundad på farhågor för att vildsvinen skall tjäna som smittbärare för djursjukdomar och framför allt för att de kommer att göra stora skador i jordbruket. Bland dessa remissinstanser återfinns bl.a. lantbruksstyrelsen och flertalet av de länsstyrelser som avgett remissvar. Bland de remissinstanser som bestämt uttalar sig för en utrotning av de frilevande vildsvinen återfinns Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer.

Som jag tidigare har anfört i prop. 1979/80:111 om ersättning vid viltskador m.m. har jag den uppfattningen att vi skall värna om vår fauna, även om vissa djurarter medför skador eller inte ger något ekonomiskt utbyte. Enligt min mening är det samtidigt ett viktigt led i omvårdnaden av vår fauna, att införandet av en ny art i landet föregås av noggranna överväganden. En ny eller återinförd djurart kan innebära risker för att smittsamma djursjukdomar sprids och kan komma att konkurrera med andra inhemska djurarter. Vid avgörandet av om vårt land bör tillföras en sådan djurart bör hänsyn tas inte bara till konsekvenserna för de djur som redan tillhör vår fauna utan också till andra motstående intressen. Förhållandena i vårt land är nu annorlunda än då vildsvinet tillhörde vår fauna. Det gäller bl.a. förekomsten av djur för vilka vildsvinet är ett naturligt villebråd. Frågan om vi bör behålla de i landet frilevande vildsvinen bör följaktligen prövas med hänsyn till vilka konsekvenser en vildsvinsstam kan få på djurlivet i övrigt med beaktande av andra allmänna och enskilda intressen.

Jakt- och viltvårdsberedningen framhåller att vildsvinen inte utgör någon påtaglig risk vad avser smittspridningen till landet. Däremot råder det enligt beredningen osäkerhet om i vad mån vildsvinen kan komma att bidra till spridningen av till Sverige införda djursjukdomar. Man kan emellertid, enligt min mening, inte bortse från att vildsvin som smittbärare kan komma att försvåra bekämpandet av en epizooti som brutit ut bland svin och nötkreatur i landet, inte minst på grund av att vildsvinen är så svåra att jaga. Även om risken för att få in sådana svårbekämpade sjukdomar i landet f.n. synes liten, bör hänsyn tas till att vildsvinen vid ett sådant sjukdomsutbrott kan bli en ytterst svårbemästrad faktor.

Stöd för denna uppfattning finns enligt min mening i flera av de remiss-

svar som avgetts. Detta talar mot att nu acceptera frilevande vildsvin i landet annat än i begränsad omfattning.

När det gäller vildsvinens roll som skadegörare anser beredningen att skadorna, sedda i ett större perspektiv, torde bli ringa. Denna uppfattning är sannolikt riktig och har inte motsagts av remissinstanserna. Vildsvinen kan emellertid, som beredningen påpekar, bli till betydande skada och förtret för enskilda jordbrukare, något som starkt har betonats också av många remissinstanser. Bl.a. framhålls att skadorna kan bli besvärande i framför allt de gränsområden mellan jord- och skogsbruksbygd i Mellan-sverige där det finns en omfattande potatisodling. Vidare framhålls att problemen skulle ytterligare accentueras för de jordbruksarrendatorer som inte har möjlighet att kompensera sig genom jakt. I flera länder med förekomst av vildsvin är skadorna för jordbruket mycket besvärande. Ett accepterande av en svensk vildsvinsstam skulle tveklöst, med tanke på hur snabbt de förökar sig, leda till ökade skador. Redan i dag är många jordbrukare i de aktuella områdena drabbade av skador på gröda som förorsakas av älg. Även dessa förhållanden talar mot ett accepterande av frilevande vildsvin i Sverige.

En sammantagen bedömning leder enligt min uppfattning till att redan en vildsvinsstam med den utbredning som beredningen har föreslagit skulle kunna skapa problem i en omfattning som inte kan godtas. Min inställning överensstämmer härvidlag med den mening som flertalet av remissinstanserna har uttalat. Jag är emellertid inte beredd att föreslå åtgärder för att helt utrota de frilevande vildsvinen. Som jakt- och viltvårdsberedningen påpekar i sitt betänkande råder på flera avgörande punkter en betydande osäkerhet om vildsvinen. Ett viktigt inslag i remissutfallet är också att vissa remissinstanser, framför allt sådana med anknytning till naturvården, förordar beredningens förslag.

Mot bakgrund härav och i syfte att vinna klarhet beträffande vissa omdiskuterade frågor anser jag att en mindre grupp vildsvin tills vidare bör tillåtas vara kvar inom ett begränsat område i landet där den kan hållas under kontroll. De frågor som främst bör belysas genom en uppföljande undersökning är vildsvinens reproduktionstakt, skadegörelsens inriktning och omfattning samt möjligheterna att genom jakt reglera beståndet och att vidta förebyggande åtgärder.

Vid valet av område kan man finna vägledning i remissmaterialet. Enligt min mening är delar av Stockholms län väl lämpade för denna undersökning. I södra delen av länet finns en etablerad vildsvinsstam. Härtill kommer att länsstyrelsen i Stockholms län redovisat en positiv inställning till en frilevande stam. Jag förordar därför att ett mindre bestånd tills vidare får finnas kvar frilevande i detta län. I övriga delar av landet bör de djur som nu finns utrotas.

För den undersökning jag har skisserat är jag beredd föreslå regeringen att ställa vissa medel till förfogande. Undersökningen bör bedrivas gemen-

samt av naturvårdsverket och länsstyrelsen och efter samråd med såväl jägarorganisationerna som Lantbrukarnas riksförbund. För medel till verksamheten bör jaktvårdsfonden tas i anspråk. Undersökningen, vars resultat skall redovisas till regeringen, bör bedrivas under i vart fall tre år. Resultaten får därefter utgöra grund för ställningstagande till frågan huruvida det behövs någon ytterligare åtgärd från regeringens sida. Om emellertid redan dessförinnan alltför stora olägenheter skulle bli följden av ett visst bestånd i Stockholms län bör, efter framställning till regeringen, de omedelbara åtgärder som är nödvändiga för att utrota stammen få vidtas. Vildsvinsbeståndet i länet bör tills vidare kunna få uppgå till 50–100 djur.

Den lösning jag nu har förordat förutsätter bestämmelser som ger regeringen, eller den myndighet regeringen utser, befogenhet att besluta om jakt efter vildsvin inom sådana områden där dessa bör utrotas eller där ytterligare spridning bör förhindras. Författningsmässigt löses denna fråga enligt min mening bäst om sådana bestämmelser förs in i 24 § 3 mom. jaktlagen (1938:274) som enligt sin nuvarande lydelse ger möjlighet att förordna att en stam av vildkanin eller vildmink inom ett område får utrotas genom jakt av särskilt utsedda jägare. Jag förordar därför att detta lagrum görs tillämpligt även i fråga om sådana områden där det finns stammar av vildsvin. Eftersom mitt förslag innebär att jakten inte alltid skall behöva innebära en total utrotning utan även kunna syfta till en minskning av stammen, bör lagrummet också ändras i enlighet härmed. I den mån jakträttsinnehavaren åtar sig ansvaret för jakten kan denna få ske genom hans försorg. Även detta bör framgå av lagrummets ordalydelse. Jag föreslår slutligen vissa ändringar av lagrummet av språklig art. Med hänsyn till att de föreslagna lagändringarna är okomplicerade och av redaktionell natur är det enligt min mening inte motiverat att inhämta lagrådets yttrande.

I enlighet med vad som gäller i fråga om utrotning av vildkanin och vildmink bör det överlämnas åt länsstyrelsen att fatta beslut om vildsvinsjakt enligt 24 § 3 mom. jaktlagen. Vid meddelande av sådana beslut bör gälla att jakträttsinnehavaren skall få bedriva jakten i de fall detta är lämpligt. Det bör i detta sammanhang anmärkas att även om länsstyrelsen utser särskilda jägare för jakten så innebär detta ingen inskränkning i jakträttsinnehavarens rätt att själv jaga vildsvin på sin mark. När jakt enligt 24 § 3 mom. jaktlagen bedrivs genom jakträttsinnehavarens försorg bör han få kompensation genom att djur som fälls tillfaller honom. För undantagsfall bör mindre belopp ur jaktvårdsfonden ställas till förfogande för kostnader i samband med beslutad jakt efter vildsvin. Enligt min uppfattning torde länsstyrelsernas kostnader för åtgärder mot frilevande vildsvin emellertid inte bli större än att dessa normalt bör kunna rymmas inom länsstyrelsernas nuvarande medelstilleddning. Jag avser att senare föreslå regeringen att meddela föreskrifter för länsstyrelsens beslut enligt nyss nämnda lagrum och i fråga om den vildsvinsstam som föreslås få finnas kvar i Stockholms län.

Enligt mitt förslag till utvidgning av 24 § 3 mom. jaktlagen och av 48 § jaktstadgan (1938:279) följer att om länsstyrelsen beslutar om jakt efter vildsvin har den också möjlighet att besluta om de undantag från bestämmelserna i jaktlagen och jaktstadgan som kan anses nödvändiga.

Av djurskyddsskäl är jag dock – trots den starka restriktivitet jag förordar – inte beredd att tillåta jakt på sugga med smågrisar. Jag avser därför att föreslå regeringen att i jaktidsförordningen (1976:432) förs in bestämmelser som skyddar suggan under den tid smågrisarna är beroende av henne.

För hela landet gäller f.n. att ersättning för skador förorsakade av vildsvin utgår endast i särskilda fall. Regeringens prövning av dessa ärenden bör även i fortsättningen vara restriktiv med hänsyn till att länsstyrelserna enligt mitt förslag får möjlighet att vidta snabba åtgärder mot frilevande vildsvin. Vad beträffar de skador som inträffar till följd av att ett mindre bestånd kommer att finnas kvar inom Stockholms län bör dock en generös prövning av ersättningsfrågorna vara motiverad. Enligt min uppfattning bör de skadedrabbade i dessa fall ersättas fullt ut för de skador vildsvinen orsakar utom i sådana fall då skadorna saknar ekonomisk betydelse.

3 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga ett inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om förekomsten av frilevande vildsvin i landet och om ersättning för skador orsakade av dessa.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

6.1 Biologiska förutsättningar

Beredningen har, som framgått av det föregående, inhämtat kunskaper och erfarenheter för att bl.a. kunna bedöma de biologiska förutsättningarna för en frilevande vildsvinsstam i Sverige.

På andra sidan Östersjön tycks vildsvinen klara sig i varje fall upp till Ladoga. Det finns därför knappast någon orsak att betvivla, att vildsvin skulle kunna leva vilt i Sverige åtminstone upp till och med Mälardalskapen. Även i vårt land skulle vildsvinen få en hög reproduktionsförmåga.

Vildsvinen har svårt att klara snödjup över 50 cm, åtminstone under en längre tid. Under svåra snövintrar är dödligheten stor och trots den höga reproduktionsförmågan kan stammen dö ut om en rad sådana vintrar följer på varandra. Det kan därför bli svårt för vildsvinen att varaktigt kolonisera sydsvenska högländet. I kustlandskapen kommer de däremot förmodligen att klara sig väl, liksom i Västergötland och Mälardalskapen. Eftersom vildsvinen gärna vill ha tillgång till skog torde emellertid det mest utpräglade jordbrukslandskapet inte vara särskilt gynnsamt för dem.

De omfattande tyska undersökningar som redovisats i kapitel 2 och 3 är av direkt intresse för svenska förhållanden. Med hänsyn till vårt något hårdare klimat torde förstaårssuggorna bli dräktiga i mindre utsträckning än i Mellaneuropa och det genomsnittliga antalet kultingar kan bli lägre. Tills vidare torde man för en frilevande svensk vildsvinsstam kunna räkna med reproduktionstal i nivå med de lägre värden för fjolåriga och äldre sugor som redovisats för tyska förhållanden (se avsnitt 2.6). När det gäller re-

produktionstalen i relation till vårvinterstammen förefaller de lägre angivna värdena, dvs. kring 100%, som mest sannolika (se avsnitt 3.4).

6.2 Handlingsalternativ och principiell grund för beredningens ställningstagande

Vildsvin i frihet finns än så länge i ett begränsat antal i vårt land. Vildsvinens reproduktionsförmåga, rörlighet och förmåga till anpassning innebär emellertid att vi sannolikt inom några år har en utbredd, etablerad vildsvinsstam i landet om inga åtgärder vidtas för att hindra en sådan utveckling. Talar övervägande skäl för att helt utrota de nu frilevande vildsvinen, bör åtgärder för att åstadkomma ett sådant resultat vidtas snarast. Om vi i stället beslutar att acceptera en frilevande vildsvinsstam bör också detta följas av aktiva åtgärder för att kontrollera och styra artens utveckling. Det är mot denna bakgrund man skall se beredningens skrivelse till regeringen den 2 oktober 1979, i vilken beredningen pekade på behovet av omedelbara åtgärder. Som redovisats tidigare gav regeringen den 13 december 1979 statens naturvårdsverk i uppdrag att svara för genomförandet av åtgärder i syfte att förhindra en fortsatt ökning och spridning av de frilevande vildsvinen. Verket har den 10 december 1979 haft överläggningar med berörda verk och organisationer om vilka åtgärder som kan bli aktuella för att uppnå det angivna målet. Det ansågs bl.a. önskvärt att få utnyttja såväl belysning som motorfordon vid jakt efter vildsvin.

Beredningen har övervägt följande handlingsalternativ:

- Att vildsvinen utanför hägn utrotas.
- Att en större eller mindre frilevande vildsvinsstam accepteras.
- Att ett slutgiltigt beslut föregås av en försöksverksamhet på någon eller några platser i landet.

Beredningen har inför sitt ställningstagande inhämtat synpunkter och förslag från en rad myndigheter och organisationer. Naturvårdsverket och lantbruksstyrelsen är representativa för helt skilda uppfattningar i frågan.

Naturvårdsverkets uppfattning är uttryck för ett synsätt som också kommit till uttryck i de båda jägareförbundens ställningstaganden. Man hävdar att eftersom vildsvinet ursprungligen tillhört den svenska faunan så bör artens existensberättigande bedömas på samma sätt som andra djurarters med "hemortsrätt" i landet. Verket framhåller bl.a.:

"En djurarts existensberättigande bedöms inte lägre utifrån dess värde eller skada från människans rent egoistiska utgångspunkter. Bedömningen görs utifrån en ekologisk grundsyn."

Delade meningar kan finnas om hur stor en djurstam skall tillåtas vara, men man anser det vara självklart att utrotningshotade djurarter skall skyddas. Vildsvinet jämförs enligt det här synsättet med utrotningshotade arter som t.ex. varg och myskoxe. Dessa arter har getts ett omfattande skydd från samhällets sida trots att de kan åstadkomma påtaglig skadegörelse.

Lantbruksstyrelsen anser att en frilevande vildsvinsstam inte kan accepteras och kräver att åtgärder vidtas för att utrota de djur som nu lever i frihet. Den uppfattningen delas också av företrädare för jordbruksnäringen. Uppfattningen baseras på farhågor för allvarliga skadeverkningar för svenskt jordbruk. Svinen skulle, liksom i andra länder, orsaka betydande skador på grödor. Allvarligare vore dock om vildsvinen skulle öka risken för att svinpest spreds i landet. Detta kunde bl.a. medföra stora begränsningar av möjligheterna till export av levande svin och svinkött, vilken är av stor ekonomisk betydelse.

Beredningens principiella syn överensstämmer med den som redovisats av naturvårdsverket. Endast mycket starka skäl bör enligt beredningens mening kunna föranleda avsteg från den principiella inställningen. Till sådana skäl kan räknas att återinförandet av en viltart medför påtagliga risker för spridning av allvarliga sjukdomar eller på annat sätt kan få betydande negativa samhällsliga konsekvenser.

I det följande redovisas beredningens uppfattning i fråga om de viktigaste konsekvenserna av ett accepterande av frilevande vildsvin i vårt land.

6.3 Konsekvenser vid återinförande av vildsvin

6.3.1 Vildsvinen och växtodlingen inom jordbruket

Etableras en vildsvinsstam i Sverige kommer vi med stor säkerhet att drabbas av samma typ av skador på jordbruks- och trädgårdsföretag som förekommer i Mellaneuropa. Skador torde i första hand uppstå på potatis och stråsäd, särskilt på åkrar som ligger i närheten av skyddande skog. Möjligen kan också vissa specialgrödor, t.ex. konservärter angripas. Ökar vi majsodlingen kommer denna ganska säkert att drabbas av skador, i varje fall om odlingen bedrivs i gränsområdena mellan jord- och skogsbruksbygd.

Trädgårdsodlingarna, med sina begränsade arealer, bör ganska väl kunna skyddas med elstängsel av tidigare (se avsnitt 3.3) beskrivna typ. Genom att sätta upp stängsel bör man också kunna skydda högavkastande och arealsnåla grödor. Detta medför dock givetvis ökade arbetsinsatser och kostnader för jordbrukarna.

För att skydda de vanliga grödorna, exempelvis havre och vete, torde stängselåtgärder inte vara realistiska. Förebyggande utfodringsåtgärder, utförda i samarbete mellan jägare och jordbrukare, kan här prövas. Viktigare är dock att jakten bedrivs så att svinen i största möjliga utsträckning hålls borta från skadekänsliga områden. Erfarenheter från Polen under senare tid understryker behovet av att förhindra uppkomsten av fasta stammar i det rena jordbrukslandskapet. Erfarenheter från Europa och USA tyder på att en sådan begränsning av vildsvinsförekomsten är fullt möjlig.

Med hänsyn till de senaste uppgifterna om förhållandena på kontinenten torde man kunna förutspå, att vildsvinsskadorna i Sverige skulle bli av försumbar omfattning om man ser skadorna i ett vidare ekonomiskt sammanhang. Vildsvinen kan emellertid bli till betydande skada och förtret för den enskilde och de kan skapa irritation bland vissa intressegrupper.

6.3.2 Risk för spridning av sjukdomar

Bland infektionssjukdomar hos vildsvin är den klassiska och den afrikanska svinpesten de utan jämförelse allvarligaste, Svinen är också mottagliga för mul- och klövsjuka, om än i lägre grad än boskap. Andra sjukdomar som diskuterats i samband med vildsvin är bl.a. rabies.

Risken för spridning av svinpest har tagits upp i flera remiss-svar till beredningen (se kapitel 5). Bland dessa kan i första hand nämnas lantbruksstyrelsens yttrande. Beredningen har i denna fråga kontaktat statsepizootologen. Hans yttrande redovisas i avsnitt 2.9.

Svinpest sprids framför allt genom direkt eller indirekt kontakt mellan sjuka och friska djur. Dessutom kan smitta överföras via bl.a. skodon, redskap samt slakt- och matavfall. I fråga om vildsvinens betydelse när det gäller smittöverföring och sjukdomsbekämpande är uppgifterna fåtaliga. De i utländsk litteratur redovisade och rekommenderade bekämpningsåtgärderna rör främst tamsvin och djurprodukter. Vildsvinet har nämnts i diskussionen, men detta har inte lett till några regler eller rekommendationer. De största riskerna för att smitta skall föras in i Sverige är via import av levande svin eller köttprodukter från sjuka djur. Andra smittvägar, via matavfall från t.ex. fritidsbåtar, via fåglar samt smittade redskap m.m., är svårare att kontrollera. Riskerna för smittspridning på detta sätt är dock samtidigt lägre.

Riskerna för en överföring av smitta till vårt land är således begränsade. Skulle en sådan smittöverföring trots allt inträffa sker den med största sannolikhet på annat sätt än via vildsvin. I en situation med svinpest i landet kan dock förekomsten av vildsvin försvåra sjukdomsbekämpandet. Vildsvinens betydelse i detta hänseende är oklar men troligen liten.

6.3.3 Vildsvinen och skogsbruket

Att från kontinentala erfarenheter dra några slutsatser om vad frilevande svin skulle kunna betyda för svenskt, i första hand

sydsvenskt, skogsbruk är vanskligt. De skogsskador som påtalats rör praktiskt taget enbart ädla lövträd av mycket ringa intresse för dagens svenska skogsbruk.

Vildsvinens allmänt - och särskilt från polskt håll omvittnade - positiva roll som markberedare bör emellertid även vara av värde för svenskt skogsbruk. Marklevande stadier av skogsskadeinsekter skulle sannolikt utnyttjas som föda av svinen även här. Man vet att svinen t.ex. gärna äter markstadier av tallsteklar och det tycks gälla generellt att ju större utbudet blir, desto större blir konsumtionen. Sannolikt skulle svinen också uppmärksamma en rikare förekomst av snytbaggar som lever under barken på stubbar och rötter.

6.3.4 Vildsvinsjakt i Sverige

Vildsvinens värde som proteinkälla och jaktbart vilt bör ses mot bakgrund av att det näst rådjuret är det vanligast förekommande klövviltet i Europa. På grund av den höga reproduktionsförmågan ger svinen i relation till sin vinterstam högre avkastning och fler jakttillfällen än någon annan europeisk klövviltart.

Vildsvinet skulle för de svenska jägarna bli ett mycket attraktivt vilt. De för Mellaneuropa beskrivna jaktformerna - klappjakt och vakjakt - bör kunna tillämpas även i Sverige. Även jakt med drivande hund bör kunna bli aktuell.

Hundar som används vid jakten kan utsättas för stora risker. Från jakten i Sverige hösten 1979 har rapporterats att vildsvin anfallit och svårt skadat två stövare. Hur dessa händelser gått till är dock inte närmare känt. Konfrontationer mellan vildsvin och jakthundar kan bli relativt vanliga och detta kan, i synnerhet för taxar och drevrar, leda till att hundarna dödas. Eftersök av skadade vildsvin, särskilt i tätningar och under dåliga ljusförhållanden, kan troligen innebära betydande risker för att hundar kommer till skada. Också jakt efter många andra djurarter leder emellertid som bekant till svårigheter och faror för de hundar som används.

Starkt delade uppfattningar föreligger i fråga om möjligheterna att hålla vildsvinsstammen under kontroll genom att utnyttja enbart traditionella jaktformer. Innan de svenska jägarna fått erfarenheter och kunskaper om vildsvinsjakt kommer effektiviteten att vara låg. Intresset för att delta i vildsvinsjakt torde dock vara stort och detta talar för att det inom rimlig tid kommer att finnas många skickliga vildsvinsjägare. Det kan emellertid inte uteslutas, i varje fall inte under en inledningsperiod, att extraordinära åtgärder i vissa fall kan erfordras för att hålla en frilevande vildsvinsstam på lämplig nivå.

6.3.5 Vildsvin och andra djur

Man får räkna med att svinen i viss utsträckning ger sig på markhäckande fåglars bon och ungar samt späda harungar och rådjurslamm. Kontinentala erfarenheter tyder emellertid på att detta inte medför någon nämnvärd minskning i populationerna. Ett större problem är sannolikt att vildsvinens framfart i terrängen leder till att tryckande småvilt flyr, att häckande fåglar lämnar sina reden, etc.

Vad som händer om vildsvin kommer i kontakt med späda lamm är inte känt. Eventuellt kan svinen anfalla och döda lamm.

6.3.6 Övrigt

Svinen går normalt alltid undan för människan. Deras sätt att reagera skiljer sig inte från vad som gäller för de flesta andra viltarter. Ett på grund av skadskjutning eller av annan orsak sårat vildsvin kan emellertid vara farligt, framför allt för dem som deltar i eftersök av djuret. En farlig situation kan också uppstå för den som råkar komma mellan en sugga och hennes späda kultingar eller om suggan av annan orsak ser kultingarna hotade. Vildsvinet kan dock inte sägas vara farligare för människan än t.ex. älg, varg eller björn.

Mellaneuropeiska erfarenheter tyder på att risken för trafikolyckor med vildsvin inblandade är liten i förhållande till den risk som förekommer i fråga om annat klövvilt.

6.4 Beredningens förslag

6.4.1 Val av alternativ

De myndigheter och organisationer som redovisat sin inställning i frågan om en frilevande vildsvinsstam i Sverige redovisar starkt skilda uppfattningar. Företrädare för de näringar som riskerar att drabbas av skador genom förekomst av vildsvin samt flera länsstyrelser ställer sig avvisande till att tillåta vildsvin. Den motsatta uppfattningen redovisas av bl.a. företrädare för jägare, naturvårdsintressen och forskning.

I flera av remissvaren betonas att de ställningstaganden man gjort grundas på ganska osäkra uppgifter om vad förekomsten av frilevande vildsvin kan innebära från skadesynpunkt. Bland de frågor, utöver frågan om skador på jordbruks- och trädgårdsprodukter, som man anser bör utredas ytterligare kan nämnas risken för sjukdomsspridning, inverkan på skogsbruket, störningar och dödande av annat vilt, möjligheterna att hålla stammen under kontroll genom jakt eller andra åtgärder samt svinens förmåga att klara en anpassning till svenska förhållanden.

Ett förslag om utrotning av vildsvinen förutsätter, mot bakgrund av beredningens principiella inställning, kunskaper eller erfarenheter som visar att vildsvinen skulle medföra mycket allvarliga risker för sjukdomsspridning eller genom skadeverkningar på annat sätt. Som tidigare framhållits är såväl erfarenheterna som kunskaperna om vildsvin i svensk miljö starkt begränsade.

Ett accepterande av frilevande vildsvin förutsätter å andra sidan att mycket allvarliga skadeverkningar bedöms osannolika. Finns det grund för en sådan bedömning får argumenten att vildsvinen en gång tillhört den svenska faunan en särskild styrka. Med beaktande av de principer som tillämpas ifråga om faunans skydd och utveckling, bör en frilevande stam i Sverige då kunna accepteras.

Alternativet med försöksverksamhet i vissa områden innebär att ett definitivt ställningstagande grundat på de delvis bristfälliga kunskaper som nu finns uppskjuts. Handlingsfriheten behålls

under en tämligen lång tid, samtidigt som ytterligare erfarenheter kan inhämtas och en klargörande diskussion om vildsvinets framtid hinner utvecklas.

Beredningens principiella inställning som redovisats i avsnitt 6.2 innebär att frilevande vildsvin i Sverige bör kunna accepteras om inte särskilda skäl föreligger. Vildsvinen har en gång tillhört den svenska faunan och de principer som numera tillämpas i fråga om faunans skydd och utveckling talar starkt emot en utrotning av ursprungliga svenska djurarter.

De särskilda skäl som kan tala för en utrotning av vildsvinen är dels riskerna för skador på jordbruksgrödor, främst potatis och stråsäd, dels riskerna för spridning av allvarliga, smittsamma sjukdomar (epizootier), främst svinpest.

Skadorna på jordbruksgrödor torde, sett i ett större ekonomiskt perspektiv, bli av ringa omfattning. Vildsvinen förekommer i ett stort antal länder med en landskapstyp och en inriktning av jordbruk och trädgårdsskötsel som rimligen innebär större skadekänslighet än vad förhållandena på de flesta håll i Sverige ger anledning till.

En spridning av svinpest i landet skulle få allvarliga ekonomiska konsekvenser och bl.a. försvåra export av levande svin och svinkött. Denna allvarliga fråga har, som redan framgått, varit föremål för särskilda överväganden och studier i beredningen. Av det material beredningen inhämtat framgår att vildsvinen knappast kan komma att utgöra någon påtaglig risk vad avser smittspridning till landet. En sådan smittspridning skulle sannolikt ske på annat sätt, t.ex. via införsel av charkuterivaror.

Vildsvinens roll vad gäller spridning av smitta inom landet är oklar. Internationella erfarenheter tyder på att förekomsten av vildsvin kan försvåra sjukdomsbekämpningen. För att vildsvinen i detta sammanhang skall få någon betydelse fordras emellertid att de på ett eller annat sätt blir smittade och att de därefter kommer i kontakt med och överför smitta till tamsvin. Med beaktande av dels den korta inkubationstiden, dels hur tamsvin hålls i vårt

land torde riskerna för överföring av smitta från vildsvin till tamsvin vara mindre i Sverige än i många andra länder.

Beredningens bedömning blir således att varken förväntade skador på jordbruksgrödor eller risker för sjukdomsspridning är av den omfattningen att ett förslag om utrotning kan motiveras. Det faktum att frilevande vildsvin kan komma att orsaka vissa skador i bl.a. jordbruket är inte ett tillräckligt skäl för att föreslå en utrotning. Andra skadevållande djurarter med "hemortsrätt" i landet har getts omfattande skydd från samhällets sida och det framstår knappast som motiverat att göra undantag från den principiella inställningen vad gäller vildsvin. Den svenska älgstammen har genom en aktiv viltvård byggts upp trots de mycket stora skador den vållar. Detsamma gäller bl.a. kronhjorten och bävern.

Ett förslag som förts fram är att vi, mot bakgrund av den osäkerhet som råder, nu bör låta utrota de frilevande vildsvinen eftersom möjligheter att skapa en frilevande vildsvinsstam genom utplantering alltid kommer att finnas. Som framgått av det föregående bedömer inte beredningen osäkerheten vara så stor att en utrotning är motiverad. Att genomföra utrotning av en art under hänvisning till möjligheter till senare utplantering är därtill inte förenligt med den principiella inställning som redovisats. Önskemålet om en livskraftig och artrik fauna syftar självfallet till att de olika arter som hör hemma i den svenska naturen skall leva i frihet och under så naturliga betingelser som möjligt, inte att de skall hållas "i reserv" inom vilthägn.

Enligt beredningens mening bör således en frilevande vildsvinsstam accepteras. Stammen bör emellertid, mot bakgrund av bl.a. den oro jordbrukets företrädare gett uttryck för, inte tillåtas växa okontrollerat. Det är nödvändigt att kontinuerligt följa stammens utveckling och de skador den förorsakar för att med ledning därav utforma närmare riktlinjer för var vildsvin skall få förekomma, hur starka stammarna skall få bli samt hur jakten skall bedrivas.

I syfte att kontrollera stammens utveckling är det givetvis viktigt att så långt möjligt förhindra ytterligare rymningar från

hägn med vildsvin. Ett förslag med föreskrifter om hur vildsvinshägn skall vara konstruerade, bl.a. för att minska risken för rymning, har av naturvårdsverket sänts för granskning till berörda myndigheter och organisationer. Beredningen vill i detta sammanhang understryka behovet av att hägnen utformas så att rymningar kan undvikas. Vidare har verket utarbetat förslag till skärpning av reglerna för etablering av vildsvinshägn. Förslaget har redovisats till regeringen.

Beredningen har övervägt möjligheterna att, innan ett slutligt ställningstagande görs, bedriva försöksverksamhet på vissa begränsade områden. Därigenom skulle man få fram ytterligare erfarenheter beträffande vildsvin i svensk miljö. En sådan försöksverksamhet skulle i första hand ge kunskap om hur jakten bör bedrivas och om hur en framtida frilevande vildsvinsstam bör hanteras.

En försöksverksamhet av här angivet slag skulle dock medföra en rad problem, bl.a. därigenom att stora insatser skulle krävas för att undvika en spridning till andra områden. Dessutom skulle en rad juridiska och administrativa problem vara förknippade med försöksverksamhet i särskilt avsatta områden. Alternativet med försöksverksamhet avvisas därför av beredningen. De erfarenheter en försöksverksamhet inom vissa begränsade områden skulle ge kan enligt beredningen lika väl vinnas genom att utvecklingen av den frilevande vildsvinsstammen kontrolleras genom ett relativt hårt jakttryck och följs med lämpliga undersökningar på valfria platser i landet.

En uppföljningsverksamhet förknippad med ett accepterande av en frilevande vildsvinsstam kan ge uppgifter i bl.a. följande avseenden.

- Biotopval och näringsutnyttjande
- Nordgräns med hänsyn till klimatförhållanden
- Reproduktionstakt
- Spridning till nya områden
- Skador i jordbruk och trädgårdsnäring
- Hur man värderar och reglerar skadorna

- Effekter av olika skadeförebyggande åtgärder
- Möjligheter att reglera stammarna
- Hur och när jakt skall bedrivas
- Inverkan på andra viltarter

Särskild uppmärksamhet bör ägnas de sjukdomar, främst epizootier, som kan drabba vildsvinen.

Det bör uppdras åt naturvårdsverket att svara för uppföljningen och med stöd av återkommande inventeringar ge rekommendationer i fråga om avskjutningen. Beredningen har tidigare, bl.a. i betänkandet (SOU 1979:52) Viltskador, föreslagit att verket skall ges omfattande arbetsuppgifter. Här redovisade förslag innebär en ytterligare arbetsbelastning för verkets sektion för faunavård och jakt. Svenska Jägareförbundet har meddelat beredningen att man är beredd att ställa en forskare på halvtid till förfogande för uppföljningsarbetet beträffande frilevande vildsvin. Beredningen förutsätter att de ytterligare resurser som erfordras aktualiseras av verket i samband med ordinarie petitaframställning.

6.4.2 Jakten

Skador genom vildsvin bör i första hand förebyggas genom att stammen med lämpligt anpassad jakt lokaliserar till mindre skadekänsliga områden och att antalet djur hålls på en lämplig nivå. För att få en effektiv kontroll av vildsvinsstammen rekommenderas en samordning av jakten över större områden. Älgjaktsområden eller jaktvårdsområden torde många gånger utgöra naturliga områden för jaktligt samarbete.

Jakten efter vildsvin bör ske med användande av traditionella jaktmetoder. Som beredningen har föreslagit i betänkandet om ändringar i jaktlag och jaktstadga (Ds Jo 1979:12) bör dock nattjakt vara generellt tillåten. Föreskrifter bör vidare ges om fredning av förande sugga under den tid då kultingarna är beroende av suggan.

För jakten bör i övrigt gälla att hagel och helmantlad ammunition inte skall få användas. Beredningen har i det ovannämnda betänkan-

det föreslagit att förbud mot helmantlad ammunition förs in i jaktstadgan. Att andra kulvapen än klass I vapen inte får användas framgår av naturvårdsverkets kungörelse (SNFS 1978:4 NV:1). Det bör vidare krävas att man vid jakten har tillgång till hund som kan användas för spårning av skadat vilt. En bestämmelse om detta kan lämpligen föras in i 3 § jaktstadgan.

I samband med beredningens remiss har det visat sig att särskilt jordbruksarrendatorer utan jakträtt är obenägna att acceptera frilevande vildsvin. Jägarnas riksförbund - Landsbygdens jägare har i sitt svar pekat på möjligheterna att ge jordbruksarrendatorerna jakträtt. Arrendatorerna skulle tillåtas att genom jakt skydda sina grödor och därigenom i större utsträckning kunna acceptera förekomsten av vildsvin. Beredningen har studerat frågan och därvid också varit i kontakt med arrendelagskommittén.

Betraktar man frågan om jordbruksarrendators rätt att jaga vildsvin som ett problem som bara rör vissa arrendatorer förefaller det naturligt att eventuella regler om en sådan rätt hör hemma i jaktlagstiftningen och inte i arrendelagstiftningen.

Efter mönster av bestämmelserna i 15 § jaktlagen, som ger bl.a. gårds- och trädgårdsinnehavare rätt till skydds jakt efter vissa djurarter, skulle en jordbruksarrendator utan egen jakträtt kunna ges möjlighet att skjuta eller fånga vildsvin. Flera invändningar kan emellertid göras mot en sådan bestämmelse.

Från principiell synpunkt kan det diskuteras om en enbart till vildsvin begränsad skydds jakt kan försvaras när motsvarande och kanske större behov av sådan jakt finns i fråga om älg, hjort, rådjur och grävling.

Den ifrågasatta rätten till skydds jakt skulle dessutom få en omfattning som i avsevärd grad skiljer sig från vad som f.n. gäller i fråga om sådan jakt. Det kan förutsättas att jakten, om den skall bli effektiv, måste beröra inte bara hela den arrenderade jordbruksmarken utan också andra delar av fastigheten eller brukningsenheten. Med hänsin till det kunnande och den utrustning som en vildsvins jakt kräver, kommer säkert många jordbruksarren-

datorer att ha ett behov av att för jakten anlita även andra än familjemedlemmar eller anställda. Det förhållandet att jakten kräver stora insatser av utövarna talar för att arrendatorerna borde få del i jaktbytet. Oavsett detaljutformningen kommer en rätt till skyddsjakt efter vildsvin följaktligen att i avsevärd utsträckning inverka på markägarens och eventuella jaktarrendatorers intressen. Beredningen är inte beredd att föreslå ett så betydande avsteg från vad som i allmänhet gäller i fråga om jakträtten.

Beredningen har också övervägt möjligheten att göra rätten till skyddsjakt efter vildsvin beroende av tillstånd i det enskilda fallet. Vad som anförts mot en generell regel kan emellertid i huvudsak också anföras mot en sådan lösning.

Enligt beredningens mening bör i stället, åtminstone tills vidare, de problem som kan uppstå för jordbruksarrendatorerna lösas i varje enskilt fall genom avtal mellan markägaren och arrendatorn. Avtalet kan avse att ge arrendatorn jakträtt eller innebära att arrendebeloppet bestäms med hänsyn till förekomsten av vildsvin. Vad beträffar möjligheterna till omprövning av redan ingångna avtal kan hänvisas till vad beredningen anfört i betänkandet (SOU 1979:52) Viltskador, s. 139.

Enligt 24 § 1 mom. jaktlagen (1938:274) kan länsstyrelsen förelägga en jakträttsinnehavare att vidta åtgärder för att förebygga att en viltart orsakar skada. En förutsättning för att en sådant föreläggande skall kunna meddelas är att viltartens utveckling orsakat avsevärd skada på gröda, skog eller plantering. Vidare förutsätts att skadan inte kan förhindras genom rimliga åtgärder från den skadelidandes sida. Utgår ersättning eller annan gottgörelse för skadan skall föreläggande inte meddelas. Underlåter jakträttsinnehavaren att följa föreläggandet skall länsstyrelsen för att minska viltstammen förordna om jakt av särskilt utsedda jägare.

Beredningen har övervägt om det finns anledning att föreslå en komplettering av 24 § 1 mom. som skulle ge länsstyrelsen möjlighet att få till stånd en avskjutning av vildsvin även om avsevärd skada inte har konstaterats. En sådan bestämmelse skulle kunna

utformas så att även risk för skada eller andra olägenheter kan utgöra grund för ett föreläggande för jakträttsinnehavaren att bedriva vildsvinsjakt.

Det finns otvivelaktigt vissa skäl som talar för en sådan bestämmelse. Möjligheterna att kontrollera vildsvinsstammens utveckling skulle öka liksom möjligheterna att tillgodose jordbruksarrendatorernas krav på åtgärder mot skador. Det är emellertid tveksamt om det finns tillräckliga motiv för att på detta sätt generellt vidga möjligheten till tvångsjakt efter vildsvin. Enligt beredningens mening bör, åtminstone i första hand, en bestämmelse av mera begränsad räckvidd övervägas. Vildsvinen bör helt hållas borta från områden som framstår som särskilt skadekänsliga, dvs. de utpräglade jordbruksområdena. Med hänsyn härtill kan det uppstå behov av att lokalt få till stånd en total avskjutning av förekommande vildsvin. Beredningen föreslår ett tillägg till 24§ jaktlagen som ger länsstyrelsen rätt att, i fråga om område där vildsvin kan befaras orsaka avsevärd skada, besluta om jakt efter sådant vilt att bedrivs av jakträttsinnehavaren eller av särskilt utsedda jägare. Det bör uppdras åt naturvårdsverket att ge närmare föreskrifter om hur bestämmelsen skall tillämpas. Fällt eller fångat djur bör i likhet med vad som gäller enligt 24 § 1 mom. normalt tillfalla jakträttsinnehavaren.

Frågan om en lagändring som allmänt skulle öka möjligheterna att förordna om tvångsjakt efter vildsvin bör däremot enligt beredningens mening bli beroende av erfarenheterna från de närmaste jaktåren. Det bör först prövas om information och rådgivning till jakträttsinnehavarna tillsammans med 24 § 1 mom. i dess nuvarande lydelse utgör tillräckliga medel för att kontrollera vildsvinsstammen i alla andra fall än när en tillämpning av den föreslagna tilläggsbestämmelsen kan komma i fråga (se bilaga 1).

6.4.3 Ersättning för skada av vildsvin

Som framhållits i det föregående bör utvecklingen av en frilevande vildsvinsstam begränsas genom ett hårt jakttryck. Särskilt viktigt är att så långt möjligt förhindra en utbredning inom ut-

präglade jordbruksområden såsom Söderslätt och Kristianstadsslätten i Skåne, Östgötaslätten, Varaslätten i Västergötland samt delar av Mälardalen. En relativt intensiv jakt kommer emellertid inte att utgöra ett tillräckligt medel för att förhindra skada på jordbruksgrödor och trädgårdsodlingar. Inte heller kommer olika förebyggande åtgärder (se 6.3.1) att eliminera riskerna för skador.

Sedan länge har den principen gällt att var och en är skyldig att tåla ett visst mått av intrång och olägenhet till följd av förekomsten av vilt. Den principen kan med stor tyngd hävdas mot bakgrund av den numera allmänt gällande synen att en art- och individrik fauna bör eftersträvas. Som redovisas i betänkandet (SOU 1979:52) Viltskador bör samhället lämna ersättning först när någon drabbats av mera omfattande skador orsakade av vilt. I betänkandet presenteras ett förslag till ersättningssystem för skada av älg, kronvilt och dovilt som bygger på den angivna principen.

I korthet innebär systemet att jägarna åläggs betala avgifter för fällda djur till länsälgskadefonden. Från fonden utgår ersättning för skador i jordbruksföretag och till den del värdet av skadan överstiger en självrisk som antingen beräknas med hänsyn till företagets storlek eller med hänsyn till vilka grödor som odlats. Även skador i trädgårdsföretag ersätts med ett liknande självrisksystem.

Det motiv som föranledde beredningen att föreslå gemensamma ersättningsregler för älg, kronvilt och dovilt, nämligen att dessa djurslag orsakar likartade skador som är svåra att särskilja, gäller också beträffande vildsvin. Med hänsyn härtill och till att avgifter bör kunna tas ut också för fällda vildsvin bör vildsvinskadorna tills vidare inordnas i det föreslagna ersättningssystemet. Ett lämpligt avgiftstak kan vara det belopp, 200 kronor, som beredningen föreslagit för dovilt. För fällda kultingar bör ingen avgift utgå. Man kan förutse att en sådan, allmän bestämmelse kommer att föranleda meningsskiljaktigheter om huruvida ett fällt djur skall räknas som kulting eller ej. Därför bör närmare anvisningar i detta avseende utarbetas av naturvårdsverket.

Eftersom erfarenheterna av vildsvinens skadegörelse i vårt land är begränsade är det svårt att nu bedöma i vilken utsträckning avgifterna för fällda svin kommer att täcka kostnaderna för att ersätta uppkomna skador, liksom att bedöma hur förhållandena kommer att variera för olika delar av landet. Problem förknippade med de redovisade ersättningsreglerna bör därför enligt beredningens mening tas upp senare med ledning av de erfarenheter som då vunnits. Som framgår av betänkandet (SOU 1979:52) Viltskador avser beredningen att i sitt huvudbetänkande bl.a. lägga fram ett förslag där frågan om finansiering av olika kostnader som hör samman med viltet, viltvården och jakten kommer att behandlas.

RESERVATION OCH SÄRSKILT YTTRANDE

av Arne Andersson resp Thure W Karlsson

Vi reserverar oss föreslår att nu frilevande vildsvin utrotas. I det följande vill vi närmare motivera vårt ställningstagande.

Allmänt

Beredningens majoritetsförslag ger en relativt allsidig belysning av förutsättningarna för och problemen med en frilevande vildsvinsstam i vårt land. Således redovisas också flera synpunkter i förslaget som inger sådana betänkligheter att dessa självständigt torde kunna utgöra grund för en majoritetsskrivning innebärande att man inte bör tillåta en frilevande vildsvinsstam.

Vi vill fortsättningsvis uppehålla oss vid några skäl som är av särskild betydelse i sammanhanget.

Påtvingat ställningstagande

Inledningsvis finner vi det angeläget erinera om att den nu frigående vildsvinsstammen inte är ett resultat från en planerad utsättning utan härstammar från "rymlingar" från vilthägn. Enligt vår mening är nu förrymda vildsvin starkt uppblandade med tamsvin. Ett förhållande som rimligen bör tillmätas betydelse då man tar ställning till vildsvinets plats i den svenska viltfaunan. Ett ofrivilligt berikande av vår viltfauna måste enligt vår mening granskas från andra utgångspunkter än om ställningstagandet gällt en planerad och av myndighet godkänd utsättning. Det må bara nämnas det olämpliga i att enskilda människors personliga intresse av att ha vildsvin i markerna tillåtas dominera över det allmänna intresset. Allmänintresset skulle då ställas inför fullbordat faktum. Ett förhållande som inte uppmärksamats i majoritetens skrivning men som enligt vår mening är av stor principiell betydelse.

Det historiska perspektivet

Som skäl för att tillåta vildsvin fritt i vårt land återopas i betänkandet att vildsvinet för ca 200 år sedan fanns i Sverige, och att det för den skull inte var fråga om att tillföra faunan en ny art. Enligt vår mening försummas i det sammanhanget att göra en jämförelse mellan artrikedomen i 1700-talets viltfauna och vår. Således saknades då större delen av det klövvilt som nu i olika hänseenden anses så betydelsefullt i våra marker, medan å andra sidan vargen var vanligt förekommande i södra Sverige.

För att bättre förstå skillnaden mellan situationen på 1700-talet och nu må bara erinras om att Sveriges befolkning år 1750 utgjorde ca 1,8 milj. invånare. Jord- och skogsbruket har under samma tid undergått en närmast total förändring. Den dåtida produktionen var starkt inriktad på betesdrift och vallodling med helt obetydlig stråsådesandel. Att det vid den tiden helt saknades potatis- och sockerbetsodling är ett inte uppmärksammat förhållande, som enligt vår mening är av betydelse i sammanhanget.

Internationell utblick

Beträffande den i betänkandet gjorda internationella utblicken vill vi bara erinra om olikheterna i ägarstrukturen för olika länder. Av lätt förståeliga skäl är toleransen inom jord- och skogsbruket gentemot vildsvinen större i länder med långt gående statsägande såsom Sovjetunionen, Polen och DDR. Jämförelsen beträffande erfarenheterna av frilevande vildsvin mellan dessa länder och Sverige är därför svår att göra. Svenskt jord- och skogsbruk, fördelat på förhållandevis många små enheter i enskild ägo med intensiv produktion kan komma att resa helt andra krav på ägofred för det nya viltet, vilket borde belysts mera ingående än vad som blivit fallet i betänkandet.

Jägarnas inställning

Av betänkandet framgår att jägarorganisationerna uttalat sig för frilevande vildsvin. En genomläsning av remissvaren från Svenska Jägareförbundets remiss till sina länsföreningar ger vid handen

att Svenska Jägarförbundets svar till Jakt- och Viltvårdsberedningen i hög grad baseras på förbundsledningens egen bedömning.

Remissvaren ger oss således den bestämda uppfattningen att vi, genom vårt ställningstagande att inte tillåta fritt levande vildsvin, i hög grad också tillgodoser jägarnas uppfattning. Det förhållandet att landets jägare ställer sig så tveksamma till införande av vildsvin kan dels tolkas som att jakttillfällena med det nu tillgängliga villebrådet är tillräckliga, och dels har landets jägare i gemen inte enbart sett till möjligheterna av ökade jakttillfällen utan de känner också sitt ansvar för de problem, eller rent av konfliktssituationer, som ett accepterande av vildsvin kan medföra. Detta är en uppfattning som vi reserverar respekterar och ställer oss bakom.

Spridningsområden

Utredningens majoritet har, med hänsyn till jordbrukets intressen, sagt sig ha förståelse för att några av landets bästa jordbruksområden bör skyddas från vildsvin. Som sådana skyddsområden nämns Söderslätt och Kristianstadsslätten i Skåne, Östgötaslätten, Varaslätten i Västergötland samt delar av Mälardalen. Övriga delar av landet skall följdaktligen i högre grad enligt beredningens mening tåla såväl markskador som skador på grödan. Ett synsätt som vi omöjligen kan dela.

Vi menar att de nämnda, särskilt skyddsvärda jordbruksområdena inte är de områden som kan förväntas bli mest utsatta. Troligen kommer i stället landets mellanbygder, där jord och skog i högre grad är blandade, att vara mer utsatta för skada. Jordbruksföretagen i dessa bygder är dessutom av andra skäl mer ekonomiskt känsliga än företag i nämnda jordbruksområden. Att såsom utredningen gör, förlita sig till ett viltskadeskydd är i nuvarande läge inte realistiskt. För det första täcker inget skadeskydd alla skador. En viss självrisk måste alltid tolereras. För det andra är erfarenheterna från nuvarande skydd mot viltskador sådana, att frågan inte kan anses löst. Vi betraktar det som mindre ansvarsfullt att tillföra faunan ytterligare ett vilt, som bevisligen också kan vara skadegörande, innan vi får en godtagbar lösning på viltskadeersättningsfrågan för våra nuvarande viltarter.

Beredningen har underlåtit att redovisa skadeförhållandena på 1940-talet och den nu aktuella situationen i skadedrabbade områden. En sådan dokumentation borde enligt vår mening medföra ett annorlunda ställningstagande av beredningen när det gäller de frilevande vildsvinen.

Jaktmetoder

Oron för oönskad tillväxt och stor spridning av vildsvinsstammen är klart uttalad i beredningens betänkande. Stammen skall således genom en lämpligt anpassad jakt förhoppningsvis lokaliseras till mindre skadekänsliga områden. För att uppnå denna målsättning anser sig beredningen böra föreslå att nattjakt skall vara generellt tillåten. I områden med vildsvin kommer det följaktligen i framtiden att bli mera berättigat än tidigare att under nattetid bedriva jakt med vapen av klass 1-typ. Detta är ett förhållande som från andra utgångspunkter är synnerligen betänkligt. Samhällets möjligheter att beivra olaga jakt är redan i dag otillräckliga och kommer med den nu föreslagna ändringen att ytterligare försvåras. Beredningens ansträngningar att hålla vildsvinsstammen under kontroll kan rimligen inte kritiseras men öppnar otvivelaktigt samtidigt vidare möjligheter till olaga jakt än vad som nu är fallet, varför denna nattjakt med klass 1-vapen inte utan vidare kan accepteras. Vad vi nu anfört beträffande lämpligheten av att legalisera klass 1-vapen nattetid äger giltighet utan att därför stå i konflikt med nu tillåtet vaksytte eller skydds jakt.

Epizooti-risken

Risken för sjukdomsspridning genom vildsvin är svår att bedöma. Det är emellertid uppenbart att en spridning av svinpest i landet skulle få allvarliga ekonomiska konsekvenser och bl.a. försvåra export av levande svin och av svinkött. Detta framgår också av lantbruksstyrelsens remissyttrande. Beredningen har vidare inhämtat utländska erfarenheter och diskuterat frågan med expertis inom landet, bl.a. statsepizootologen. Det har framgått att riskerna för en spridning av svinpest visserligen är små men ändå högst påtagliga. Mot denna bakgrund anser vi att ytterligare ett tungt vägande skäl anförts mot frilevande vildsvin.

Ställningstagande

Som framgått av vad vi anfört kan tveksamhet mot vildsvin riktas från många olika utgångspunkter. Vi anser oss ha vänt uppmärksamheten mot några av de viktigaste sidorna. Det är möjligt att epizootifaran i sig utgör en så stor risk att den skulle kunna läggas till grund för ett förslag om att utrota nu levande vildsvin i Sverige. Således måste en riskbedömning utifrån epizootologiska grunder vara av avgörande betydelse. Dessutom anser vi att det är ett onödigt risktagande, en typ av "lyxkonsumtion" i risktagande, som vi svårligen kan acceptera med hänsyn till ev. följder för landets värdefulla tamsvinsbesättningar och därmed för sysselsättningen i slakteriindustrin.

Sammanfattningsvis vill vi peka på att de av oss ovan påtalade olägenheterna och riskerna innebär att vi nu bedömer det som orealistiskt att tillmötesgå önskemålen om en frilevande svensk vildsvinsstam. Vi föreslår således att den nu frigående vildsvinsstammen i Sverige skall utrotas.

Genomförande

Enligt vår mening kan ett genomförande inte ske utan att mera okonventionella jaktmetoder måste komma till användning. Gränsen för vad som kan tillåtas bör sättas vid gifthanvändning, som är ett oestetiskt och allmänt motbjudande tillvägagångssätt. Avgörande i sammanhanget är givetvis att utrotningen i ett första tidsbestämt skede bedrivs av markägare och/eller jakträttsinnehavare. Denna avskjutningsfas skall förhoppningsvis ge fullständig framgång, dvs. utrotning. Det får emellertid inte uteslutas att denna fas endast leder till stark decimering av stammen. Således är det inte osannolikt att ca 10% av stammen återstår och kommer att kräva längre gående och mindre konventionella utrotningmetoder. Ålägganden och i sista hand också tvångsjakt får därvid inte uteslutas. Det är enligt vår mening nödvändigt att avskjutningen stimuleras genom skottpengar med förhållandevis höga belopp för att ge önskat resultat och därmed undvika exempelvis gifthanvändning. Vi utgår för vår del ifrån att naturvårdsverket vid utformningen av erforderliga bestämmelser har ett nära samråd med Svenska Jägarförbundet i enlighet med 1951 års riksdagsbeslut.

Handlingsfrihet

Det förslag vi här ställer oss bakom kan i visst avseende te sig motbjudande även för dem som har respekt för våra motiv. Det är därför angeläget att avslutningsvis erinra om att vårt utrotningsalternativ faktiskt är det alternativ som realistiskt erbjuder framtida valfrihet i frågan om frigående vildsvin. Enligt vår mening kan förutsättningarna om några år så förändras, att de nu stora olägenheterna undanröjts. Skulle så ske, kan en prövning av frågan företas utan att nu rådande tvångssituation föreligger. Med hänsyn till vissa forskarresultat skulle då också lämpligare och i olika avseenden bättre avelsmaterial från utländska stammar införskaffas och utsättningen lokaliseras till lämpliga områden. Denna valfrihet står inte till buds om vi nu tillåter den förhållandevis lilla vildsvinsstammen att etablera sig över stora delar av landet i enlighet med beredningens majoritetsförslag.

Sammanställning av remissyttranden

1 Grundläggande inställning till beredningens förslag

Beredningens förslag om att Sverige bör acceptera en frilevande vildsvinsstam har fått ett delat mottagande av remissinstanserna. En majoritet av dessa är negativ eller mycket tveksam till en svensk frilevande vildsvinsstam. Flera remissinstanser förordar någon form av fortsatt utredning eller försöksverksamhet innan definitiv ställning tas. Av de som är positiva till förslaget eller finner sig kunna godta detta har några avgett sitt ställningstagande under vissa förbehåll. Sådana förbehåll är bl.a. att generösa ersättningsregler skall finnas och att en noggrann uppföljning av vildsvinsstammen görs så att omedelbara åtgärder kan vidtas om olägenheterna blir alltför stora.

1.1 Ståthållarämbetet: Beredningens tre övervägda alternativ inrymmer enligt ämbetets erfarenheter endast ett realistiskt, nämligen att acceptera en frilevande vildsvinsstam. Om försöksvis eller icke är ointressant då vildsvinen i Tullgarnsområdet nu spritt sig så att de svårligen låter sig utrotas. Dessvärre måste, mot bakgrund av erfarenheterna från Tullgarn, konstateras att då vildsvinen utsätts för stress i form av jakt, hägnader eller andra störningar flyttar de till andra lokaler. Med andra ord kommer åtgärder för att kontrollera/begränsa stammens tillväxt att bidra till dess utbredning över större områden.

1.2 Riksåklagaren: I yttrande den 28 augusti 1979 över jakt- och viltvårdsberedningens PM den 30 maj 1979, Vildsvin i Sverige, tillstyrkte jag ett tillåtande av en frilevande vildsvinsstam i Sverige. Jag anförde därvid att stammen genom bl.a. rationell jaktvård bör kunna begränsas så att de skador som vållas härav blir godtagbara. Beredningen har i sitt nu framlagda betänkande intagit samma ståndpunkt, varför anledning till erinran mot beredningens förslag från min sida saknas. — — —

1.3 Skogsstyrelsen: Av betänkandet framgår att en frilevande vildsvinsstam snarast bedöms ha en positiv effekt för skogsbruket (markberedning och skadedjursbegränsning). Från skoglig synpunkt finner därför skogsstyrelsen att — med nuvarande kunskapsunderlag — en vildsvinsstam kan accepteras i landet. Stammen bör dock aktivt regleras och tillåtas att öka endast i långsam takt, varvid man år från år kan följa och bedöma stammen och dess eventuella skadegörelse. Avskjutningens omfattning och inriktning bör följaktligen snabbt kunna förändras. Man bör således som beredningen framhåller avsätta resurser för att följa vildsvinens inverkan på skogsbruket, i synnerhet då vi inte har någon "inhemsk" kunskap om hur djuren kommer att etablera sig och eventuellt kunna vålla skada på växande skog.

1.4 Statens naturvårdsverk: Av betänkandet framgår att beredningen avslutit sig till det principiella synsätt som naturvårdsverket givit uttryck för, nämligen att eftersom vildsvinet ursprungligen tillhört den svenska faunan så bör artens existensberättigande bedömas på samma sätt som andra djurarters med "hemortsrätt" i landet. Konsekvensen av denna inställning

blir att frilevande vildsvin i Sverige bör kunna accepteras om inte särskilda skäl föreligger. Beredningen finner att några tillräckligt starka skäl av den arten inte finns och förordar således att stammar av frilevande vildsvin skall kunna bibehållas, dock under hård kontroll.

Allt detta överensstämmer med naturvårdsverkets syn på frågan. Verket delar också beredningens uppfattning att det inte är meningsfullt att bedriva försöksverksamhet på begränsade områden med frilevande vildsvin innan frågan slutligt avgörs om vi skall ha vildsvin i fritt tillstånd eller ej. De erfarenheter som skulle kunna vinnas av en försöksverksamhet kan, som beredningen mycket riktigt påpekar, lika väl vinnas genom att utvecklingen av den frilevande vildsvinsstammen kontrolleras genom ett ganska hårt jakttryck och följs med lämpliga undersökningar på valfria platser i landet.

1.5 Länsstyrelsen i Stockholms län: Länsstyrelsen delar beredningens och naturvårdsverkets principiella uppfattning att en arts existensberättigande ska bedömas utifrån en ekologisk grundsyn och inte från rent egoistiska synpunkter om artens värde eller skada för människan. — — — Länsstyrelsen anser därför i likhet med beredningen att vildsvinet har hemortsrätt i Sveriges fauna och att samhället därför bör kunna acceptera en frilevande livskraftig, vildsvinsstam inom landet även om detta medför ökad skaderisk på t.ex. vissa jordbruksgrödor.

1.6 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Länsstyrelsen anser att en frilevande vildsvinsstam skulle innebära en önskvärd berikning av den svenska viltfaunan. I likhet med jakt- och viltvårdsberedningen anser länsstyrelsen därför att en frilevande vildsvinsstam bör kunna accepteras. Då emellertid svinens reproduktionstakt och skadegörelse inte är helt klarlagd måste möjligheter skapas att beskatta stammen i sådan utsträckning att en okontrollerad tillväxt förhindras.

1.7 Länsstyrelsen i Skaraborgs län: Länsstyrelsen, som anmodats avge yttrande över rubricerade betänkande, har inget att erinra mot utredningens överväganden och förslag.

1.8 Svenska naturskyddsföreningen: Naturskyddsföreningen konstaterar att vildsvinet tidigare ingått i den svenska faunan samt att principen att Sverige bör ha en art- och individrik fauna numera, glädjande nog, börjar bli allmänt accepterad. Föreningen vill mot bakgrund av detta instämma i alla delar av beredningens överväganden och förslag.

1.9 Svenska jägareförbundet: Jakt- och viltvårdsberedningens principiella syn att en frilevande vildsvinsstams existensberättigande i vårt land skall bedömas utifrån en ekologisk grundsyn och inte utifrån dess värde eller skada från människans rent egoistiska utgångspunkter delas av Svenska jägareförbundet. — — — Stammen bör emellertid mot bakgrund av bl.a. den av jordbrukets företrädare uttalade oron över möjligheterna av svåra jordbruksskador inte tillåtas växa okontrollerat.

Svenska jägareförbundet har i sitt yttrande den 4 september 1979 till beredningen starkt poängterat denna väg och liksom beredningen ansett det nödvändigt att kontinuerligt följa stammens utveckling och de skador den förorsakar för att med ledning därav utforma närmare riktlinjer för var vildsvin skall få förekomma, hur starka stammarna skall få bli samt hur jakten skall bedrivas. — — —

1.10 Sveriges jordägareförbund: Sveriges jordägareförbund accepterar utredningens förslag om en frilevande stam av vildsvin i Sverige under den bestämda förutsättningen att ersättningsfrågorna löses på ett tillfredsställande sätt.

1.11 Sveriges länsjaktvårdskonsulenters förening: Föreningen instämmer i beredningens uppfattning, att en frilevande vildsvinsstam kan accepteras. Stammen får dock, mot bakgrund av bl.a. den oro som jordbrukets företrädare gett uttryck för och som enligt konsulentföreningens uppfattning man skall ta största hänsyn till, inte tillåtas att växa okontrollerat. Det är viktigt, att utvecklingen av viltarten följs kontinuerligt och att de skador, som förorsakas av vildsvinen blir ersatta till fullo och att klara riktlinjer utformas, som ger svar på var vildsvinsstammar får förekomma, hur starka stammarna skall få bli och hur jakten skall bedrivas. — — —

1.12 Domänverket: En stor vildsvinsstam kan för enskilda näringsidkare inom jordbruket och trädgårdsskötseln komma att resultera i svåra ekonomiska förluster. Frilevande vildsvin utgör en tillkommande riskfaktor på trafikens område och för friluftsutövande människor. Det går heller inte att helt bortse från risken för smittospridning.

Mot den bakgrunden vill domänverket kraftigt understryka, att om frilevande vildsvin accepteras skall bestämmelserna om vildsvinsstammens skötsel vara så utformade att utrymme finns att ompröva beslutet, om samhället inte kan tåla följderna av ett accepterande.

1.13 Stockholms universitet: Vildsvinet har, som det påpekas i betänkandet, tidigare tillhört den inhemska faunan. Detta förhållande utgör uppenbart ett av huvudmotiven för att låta den nyetablerade vildsvinsstammen, som har expanderat från vildhågn, tills vidare få fortleva och öka under reglerade former. Det sägs på flera ställen i remissvaren att detta skulle stå i samklang med en "ekologisk grundsyn". Vi vill dock peka på att landskapets utformning och markutnyttjande så snabbt skiftar karaktär att grundförutsättningarna för en vildsvinsstam måste ses som helt annorlunda i dag än vad fallet var för bara 100 år sedan. Vi vet inte vad som egentligen avses med begreppet "ekologisk grundsyn" i detta sammanhang. Vi anser dock att den nu pågående expansionen ur ett vetenskapligt-ekologiskt perspektiv måste betraktas som en introduktion (ej återetablering) av ett för nuvarande förhållanden nytt element i den svenska faunan. Vildsvinet har också i dag goda möjligheter att lyckas med denna etablering i de stora monokulturernas jordbrukslandskap där dessutom de tidigare befintliga predatorerna saknas.

De rent naturvårdsmässiga aspekterna för att låta den nuvarande vildsvinsstammen expandera vilar enligt vårt förmenande inte på någon form av "ekologisk grund" utan är närmast en etisk fråga som måste ställas mot de skador som vildsvinen helt uppenbart orsakar. Denna konflikt är ej helt utredd i betänkandet och vi har full förståelse för lantbruksintressenas misstänksamhet mot en vildsvinsstam i Sverige. En ytterligare genomgång av just detta problem skulle skingra vår misstänksamhet att huvudorsaken till att etablera en vildsvinsstam är att tillgodose jaktintressenas krav på jaktbart vilt året runt.

Vi vill i nuläget inte förorda en utrotning av vildsvinen i Sverige, utan avvakta de föreslagna utredningarna. Samtidigt är problemen med att hålla stammen under kontroll uppenbara. — — —

1.14 Lunds universitet: Biologisk-geovetenskapliga sektionsnämnden delar beredningens inställning, att alla djurarter i princip har existensberättigande. Vid återinförande av utrotad djurart (som i fallet vildsvin) är det emellertid angeläget, att återinförandet är välplanerat och att det sker med ett individmaterial som motsvarar den ursprungliga formen. Reservanternas i beredningens påpekande, att nu förrymda vildsvin är starkt uppblandade med tamsvin och att återinförandet inte är resultat av en planerad utsättning utan härstammar från "rymlingar", bör i detta sammanhang beaktas.

— — — det förhållandet att kunskapsunderlaget för ett ställningstagande f.n. är mycket svagt, anser nämnden att alternativet "3" bör följas, innebärande försöksverksamhet på en eller två platser i landet innan ett slutgiltigt beslut tas om frilevande vildsvin. Vi anser, att en sådan försöksverksamhet är särskilt påkallad — — —.

1.15 Sveriges lantbruksuniversitet: Enligt beredningens förslag bör en frilevande vildsvinsstam accepteras i Sverige. Stammen bör dock inte tillåtas växa okontrollerat. Det starkaste motivet till detta ställningstagande är den principiella "hemortsrätt" som vildsvinet har i landet såsom varande en spontant invandrad men senare av människan utrotad djurart.

Lantbruksuniversitetet har i sitt tidigare yttrande i frågan även betonat detta och att det i princip vore önskvärt att vildsvin åter kunde leva i frihet i Sverige. Men att tillämpa denna princip på det i dag aktuella läget med en okontrollerad etablering av vildsvin (av ur rassynpunkt tvivelaktigt, okänt ursprung) förrymda från hägn på olika håll i landet finner lantbruksuniversitetet klart olämpligt. I betänkandet görs denna princip (om hemortsrätt) till det helt avgörande argumentet som tar över tänkbara negativa konsekvenser t.ex. i form av skador inom jordbruket.

En etablering av vildsvin i Sverige borde ske under kontrollerade former och (helst) med avelsmaterial av känt ursprung. Det torde inte möta några som helst problem att på ett kontrollerat sätt åstadkomma en sådan etablering (vildsvin är lätta att föda upp, har stor reproduktionsförmåga etc.). Att jämställa dagens förrymda vildsvinsstam med andra i dag utrotningshotade djurarter i landet finner lantbruksuniversitetet närmast stötande.

Inför en eventuell framtida etablering av vildsvin i landet är ytterligare kunskaper behövliga. Lantbruksuniversitetet vidhåller därför sitt tidigare förslag att det med den i dag rådande situationen vore lämpligt att utnyttja det vid Tullgarn-Mörkö befintliga vildsvinsbeståndet för olika uppföljningar av arten och dess relationer till sin miljö i Sverige. I övrigt skulle lämpliga åtgärder vidtas omedelbart för att få bort alla vildsvin som kommit ut i frihet i landet. — — —

1.16 Statens veterinärmedicinska anstalt: SVA hyser sammanfattningsvis tveksamhet inför etableringen av en frilevande vildsvinsstam, bedömt utifrån rent veterinärmedicinska aspekter. Det är tveklöst så att vildsvinen kommer att representera en ytterligare faktor att ta hänsyn till vid bekämpandet av vissa svinsjukdomar och vid bekämpandet av den livsmedelsburna trikinsjukdomen. Skulle andra skäl tala för etablerandet av en frilevande vildsvinsstam måste SVA starkt betona nödvändigheten av en löpande uppmärksamhet på sjukdomsproblemen hos vildsvin genom viltpatologens vid SVA:s försorg och av möjligheter till extraordinära åtgärder, exempelvis i form av skydds jakt, i vissa kritiska sjukdomslägen.

1.17 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen är av den uppfattningen att den vildsvinsstam som nu är etablerad i Södermanland är så stark att det torde vara förenat med mycket stora insatser att genomföra en utrotning. Innan beslut om åtgärder i den ena eller andra riktningen fattas kan det därför vara välmotiverat med intensifierade undersökningar dels beträffande vildsvin som skadegörare dels beträffande vildsvin som sjukdomsreservoar här i landet.

1.18 Länsstyrelsen i Värmlands län: Mot bakgrund av att vildsvin som djurart är ursprunglig i landet anser länsstyrelsen att en viss frilevande stam hör hemma i vår fauna. Då starkt delade meningar råder om det berättigade i ett återinförande av djurarten i Sverige bör stammen dock tills vidare inskränka sig till det antal djur som i dag finns vilt ute i markerna. Genom noggrant studium av dessa djurs beteende och påverkan på sin omgivning bör en grund för definitivt ställningstagande i frågan kunna ernås. Spridning av vildsvinen bör intill dessa studier genomförts effektivt förhindras.

1.19 Rikspolisstyrelsen: Rikspolisstyrelsen har i yttrande till jakt- och viltvårdsberedningen den 27 augusti 1979 från de synpunkter styrelsen har att beakta anfört följande.

”Åtgärder för att minska riskerna för viltolyckor i trafiken är en betydelsefull del i strävandena att åstadkomma så stor trafiksäkerhet som möjligt på våra vägar. Omfattande åtgärder har också vidtagits i syfte att minska viltolyckorna i trafiken. Med hänsyn till uppgifterna om vildsvinens rörlighet, vikt, reproduktionsförmåga m.m. bör från trafiksäkerhetssynpunkt en frilevande vildsvinsstam inte tillåtas”.

Styrelsen finner inte anledning att beröra andra områden i betänkandet än det som behandlar trafiksäkerhetsaspekterna och vidhåller den uppfattningen angående frilevande vildsvin som framgår av förenämnda yttrande.

1.20 Lantbruksstyrelsen: Sådana olägenheter är förknippade med vildsvin ur jordbruks- liksom också ur smittskyddssynpunkt att lantbruksstyrelsen ej kan förorda en fritt levande vildsvinsstam.

1.21 Länsstyrelsen i Södermanlands län: Länsstyrelsen i Södermanlands län kan i och för sig hysa viss förståelse för beredningens principiella grundsyn. Länsstyrelsen vill dock för egen del ansluta sig till vad lantbruksnämnden i länet anfört i frågan.

Nedan angivna förhållanden talar enligt länsstyrelsens uppfattning f.n. mot frilevande vildsvin i Sverige.

- Frilevande stam av vildsvin i Sverige härrör inte från någon planerad utsättning utan i stället från rymningar från vilthägn. Försummelser från ägare till sådana hägn kan inte legitimera förekomsten av frilevande svin.
- Den nuvarande frilevande stammen är på grund av rasblandning med tamsvin inte representativ för den ursprungliga, renrasiga stammen av vildsvin som tidigare funnits i Sverige.
- Riskerna för skador på jordbruksgrödor, främst potatis och stråsäd, bedöms som relativt stora.
- Likaså föreligger risker för spridning av allvarsamma, smittsamma sjukdomar, främst svinpest.

Länsstyrelsen avstyrker beredningens förslag.

Nödvändiga åtgärder bör i stället vidtagas för att utrota eller i varje fall förhindra en fortsatt ökning och spridning av de frilevande vildsvin som förekommer i Sverige.

1.22 Länsstyrelsen i Östergötlands län: Jakt- och viltvårdsberedningen har enligt länsstyrelsens uppfattning på ett riktigt sätt analyserat de problem som kan förväntas uppkomma med en frilevande vildsvinsstam. Länsstyrelsen delar emellertid inte beredningens slutsats att frilevande vildsvin kan accepteras trots de förväntade skadeverkningarna. I likhet med flertalet av remissinstanserna avstyrker länsstyrelsen beredningens förslag på följande grunder.

Skadorna på jordbruk och trädgårdsskötsel kan förväntas bli stora.

Ur veterinärmedicinsk synpunkt är riskerna med ett accepterande av en frilevande vildsvinsstam inte klart utredda.

På grund av en allmänt omvitnad skygghet och vaksamhet är vildsvin mycket svårjagade. Möjligheterna att genom jakt hålla en stam på en ur samhällets synpunkt godtagbar nivå bedömer länsstyrelsen vara små.

Som en följd härav bör frilevande vildsvin om möjligt avlivas.

1.23 Länsstyrelsen i Kronobergs län: I yttrande den 7 september 1979 till jakt- och viltvårdsberedningen beträffande frågan om en frilevande vildsvinsstam bör tillåtas i Sverige har länsstyrelsen anfört flera skäl som talar emot att ett sådant beslut fattas. Således har länsstyrelsen bl.a. återopat skadegörelser inom jordbruket, risken för ökning av viltolyckornas antal, svårigheterna som bedöms uppstå att hålla en vildsvinsstam i lagom numerär storlek och smittorisken för tamsvin.

Länsstyrelsen vidhåller sitt tidigare ställningstagande i frågan och instämmer i reservanternas särskilda yttrande i betänkandet.

1.24 Länsstyrelsen i Blekinge län: En frilevande vildsvinsstam i landet vore på flera sätt en tillgång. Förutom att arten har hemortsrätt i Sverige har den värde som jaktobjekt och köttproducent. Den kan vidare vara av betydelse för skogsbruket genom att förbättra bl.a. markförhållandena i bokskogarna.

Länsstyrelsen finner emellertid att de endast delvis utredda negativa konsekvenserna, vilka berörts ovan, är av den karaktären att återinträdet i den svenska naturen inte bör ske som av en tillfällighet. — — —

Genom tillfälligheternas spel finns en ganska stor grupp vildsvin samlade i ett avgränsat område, nämligen Tullgarn-Mörkö. Studier av denna grupp skulle kunna ge värdefulla kunskaper om djurens beteende under svenska förhållanden. Länsstyrelsen vill därför inte motsätta sig att denna stam får fortleva som forskningsobjekt om det skulle vara önskvärt.

Länsstyrelsen förordar på grund av vad som anförts att erforderliga åtgärder snarast vidtas för att utrota samtliga i Sverige frilevande vildsvin utom dem som lever i Tullgarn-Mörkö-området.

1.25 Länsstyrelsen i Kalmar län: — — — Vid en samlad avvägning av olika synpunkter och intressen finner länsstyrelsen att de sannolika olägenheterna av en frilevande vildsvinsstam inte torde uppvägas av värdet från jaktliga och andra synpunkter. Visserligen föreslår utredningen endast ett uppskov med frågans avgörande i avvaktan på ytterligare utredning, inventering, information m. m. Länsstyrelsen anser att redan det föreliggande

utredningsresultatet för länets del visar att en frilevande vildsvinsstam skulle innebära sådana nackdelar, att ytterligare utredning inte erfordras. Länsstyrelsen får därför avstyrka beredningens förslag och förordar i stället det förslag som framförts i reservationen och det särskilda yttrandet till utredningen. — — —

1.26 Länsstyrelsen i Kristianstads län: Länsstyrelsen motsätter sig liksom bl. a. lantbruksnämnden och LRF frilevande vildsvin i vårt land. Det förhållandet att vildsvin sägs ha hemortsrätt i Sverige kan ej uppväga nackdelarna för de areella näringarna och riskerna för spridandet av epizootier bland tamdjuren samt de ökade trafikriskerna.

1.27 Länsstyrelsen i Älvsborgs län: Länsstyrelsen delar beredningens uppfattning att endast mycket starka skäl bör föranleda avsteg från den principiella ståndpunkten, att en bedömning av vildsvinets existensberättigande bör göras utifrån en ekologisk grundsyn.

I motsats till beredningen anser länsstyrelsen emellertid att de olägenheter för främst jordbruket som antas uppkomma genom en frilevande vildsvinsstam är av sådan betydelse att de, tillsammans med den ökade risken för svinpest, bör leda till att en fritt levande vildsvinsstam inte accepteras.

1.28 Länsstyrelsen i Gävleborgs län: Rent generellt kan emellertid sägas att med den erfarenhet länet har av skogs- och grödaskadornas ökning senare år på grund av älgstammens utveckling ställer sig länsstyrelsen mycket kritisk till den ytterligare skada som en svårkontrollerad vildsvinsstam kan försäka. Det värde vildsvinet kan ha som villebråd för jägare kan därför inte anses uppväga dessa nackdelar.

Risken för spridning av mul- och klövsjuka samt svinpest bidrar heller inte till att göra en vildsvinsstam attraktiv.

Sammanfattningsvis vill länsstyrelsen hävda att en frilevande vildsvinsstam inte bör accepteras.

1.29 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: I ett särskilt yttrande till betänkandet har LRF:s sakkunnige i jakt- och viltvårdsberedningen framfört LRF:s uppfattning och ifrågasatt motiven för beredningens ställningstagande. Förbunden delar i allt väsentligt den uppfattning som kommer till uttryck i det särskilda yttrandet.

Sammanfattningsvis finner LRF och SSR att jakt- och viltvårdsberedningens överväganden ej i något avseende ger anledning för förbunden att ändra inställning i frågan. Frilevande vildsvin bör ej tillåtas i Sverige. Skyndsamma åtgärder bör därför vidtagas för en utrotning. LRF och SSR anser att en omfattande skadegörelse kan förväntas på jordbruks- och trädgårdsgrödor som får allvarliga följder för enskilda lantbrukare. Inte heller för skogsbruket finns något intresse av en frilevande vildsvinsstam. Intresset för att ha vildsvin i Sverige bör tillgodoses genom att dessa finns inom hägn. Hägnägarna bör åläggas ett strikt ansvar för skadegörelse.

1.30 Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer: SJA vill avslutningsvis ge sitt odelade stöd för de synpunkter som framförts i det särskilda yttrandet av Arne Andersson och Thure W Karlsson och bestämt förorda en utrotning av de frilevande hägnsvinen.

1.31 Trädgårdsnäringsens riksförbund: — — — får förbundet bestämt avråda från att en frilevande vildsvinsstam tillåts i Sverige. Enligt förbundets mening är en heltäckande viltskadeersättning en grundförutsättning för att en vildsvinsstam skall kunna tillåtas. Om man trots allt tillåter en frilevande vildsvinsstam, måste de trädgårdsodlare, som drabbas av skador på sina odlingar, få en ersättning som motsvarar den skada som skett. Ersättning måste också utgå för förebyggande åtgärder.

2 Vildsvinens effekter på jord- och skogsbruk samt ersättning för uppkomna skador

Remissinstansernas inställning till vildsvinens effekter på jord- och skogsbruk samt de föreslagna ersättningsbestämmelserna är präglade av remissinstansernas inställning i huvudfrågan.

Några remissinstanser framhåller de förändringar inom jordbrukets grödinriktning som ägt rum sedan frilevande vildsvin förekom i landet på 1700-talet. I dessa yttranden pekas på att i dag finns mer av för vildsvinen begärliga grödor, bl.a. potatis och stråsäd. Några remissinstanser framhåller också att skador på jordbruket kan förväntas drabba jordbrukare i gränsområden mellan jordbruks- och skogsbruksbygd i särskilt stor omfattning.

I flertalet remissyttranden framhålls att nödvändiga ersättningsregler skapas. Några remissinstanser understryker svårigheterna för jordbrukarna att vidta ekonomiskt rimliga, skadeförebyggande åtgärder. Från några håll påtalas att de administrativa insatserna för vildsvin och ersättningar för skador av vildsvin kommer att kräva resursförstärkningar (jmf. även 4.10 och 4.11).

2.1 Ståthållarämbetet: Erfarenheterna visar, liksom framgår av beredningens överväganden, att smärre odlingar kan fredas med relativt enkla och billiga medel. Trädgårdar och potatisodlingar kan fredas genom elstängsel. Odlare i trakter med vildsvin bör på något sätt få bidrag till stängselkostnader, då de ju ändå får högre produktionskostnader än odlare i vildsvinsfria områden.

— — —

Till följd av en ökad utbredning kommer allt fler jordbruks- och trädgårdsodlare att drabbas av skador. Det synes då vara riktigt att dessa erhåller skälig ersättning från en viltskadefond. Till denna bör då, i likhet med älgskadefonden, riktlinjer för ersättningen dras upp.

2.2 Lantbruksstyrelsen: Som skäl för att acceptera vildsvin anges att de har "hemortsrätt" i landet och därvid åberopas att de till mitten av 1700-talet tillhört den svenska faunan. Vid denna bedömning har bl.a. ej tagits hänsyn till de förändringar som sen dess skett i växtodlingens inriktning. Detta bör uppmärksammas då just odling av grödor som är speciellt utsatta för vildsvin, såsom potatis och stråsäd, tillkommit eller ökat i omfattning.

För viltskador har sedan länge den principen gällt att var och en är skyldig att tåla ett visst mått av intrång och olägenhet till följd av förekomst av vilt. Vid prövning av ersättning för skador av bl.a. älg gäller dessutom att det bör beaktas om den skadelidande underlåtit att vidta rimliga förebyggande åtgärder. Det kan dock enligt lantbruksstyrelsens

mening ifrågasättas om dessa principer på samma sätt här bör accepteras eftersom det är fråga om införande av en ny djurart i vår fauna, samt att skadorna är av delvis annan karaktär än skador av älg. De omfattande skador vildsvinen kan orsaka utgör dessutom en ny belastning som den enskilde ej haft anledning att räkna med.

Vildsvinen kan enligt erfarenheter från Östeuropa och även Sverige orsaka betydande skador på odlingar av bl.a. potatis, stråsåd och trädgårdsgrödor. Jämfört med exempelvis älg är grödor med stort skördevärde mer attraktiva för vildsvin. För potatis som har ett högt skördevärde kan skadorna ekonomiskt sett bli mycket omfattande. Vissa företagare är för sin existens helt beroende av att odlingar av potatis och trädgårdsgrödor ger god avkastning. Möjligheterna att begränsa grödskadorna genom rimliga förebyggande åtgärder synes vara små. Alternativa mindre skadekänsliga grödor saknas och inhägnad av odlingar i större omfattning kommer att kräva sådana insatser att det av flera skäl, bl.a. ekonomiska, ej kan anses realistiskt oavsett vem som skall svara för kostnader och tillhandahållande av erforderliga resurser. För uppsättning och tillsyn av stängsel liksom för förebyggande utfodringsåtgärder skulle sannolikt krävas betydande arbetsinsatser som inte kan anses rimligt att ålägga jordbrukarna. Skall sådana åtgärder åläggas andra intressenter exempelvis jägarorganisationerna torde det inte komma att fungera praktiskt. Uppllysning och rådgivning torde ej heller ge någon större reduktion av skadorna så länge den inte har något praktiskt lätt tillämpbart innehåll.

Det bör uppmärksammas att skördeskadesituationen i Polen under de senaste åren allvarligt förvärrats. Uppgiften att vildsvinen alltmer tenderar att uppehålla sig i åkrarna under senvåren och sommaren i de stora jordbruksdistrikten i västra Polen är särskilt alarmerande. Mot den bakgrunden kan det synas rationellt att så långt som möjligt förhindra en utbredning av vildsvin inom utpräglade jordbruksområden. Enligt detta synsätt skulle dock andra områden i högre grad kunna tåla skador på grödan. Sådana skulle kunna vara gränsområden mellan jord- och skogsbruksbygd, där skadorna med hänsyn till vildsvinens levnadsvanor kan bedömas få störst omfattning. I flera län är exempelvis stora delar av potatisodlingen lokaliserad till just sådana områden.

Det bör även understrykas att det ur näringsekologisk synpunkt förefaller vara större risk för att en frilevande vildsvinsstam i dessa områden skulle bli mer beroende av att söka föda i de grödor som odlas på åkrarna än vad som är fallet i Polen och andra länder där man har fritt levande vildsvin.

Dagens jordbruk är starkt mekaniserat och i hög grad beroende av släta och jämna fält. Slättermaskiner, ensilagehackar och skördetröskor kommer att kräva dyra reparationer om stenar och jord som rotas upp av vildsvinen kommer in i arbetsorganen. Till detta kommer de kostnader som är förknippade med förseningar i skördarbetet på grund av maskinstopp.

Ersättning för vildsvinsskador föreslås tills vidare utgå enligt de nya regler som avses gälla för skada av älg, kronvilt och dovvilt. Lantbruksstyrelsen ställer sig avvisande till detta enligt vad som tidigare sagts om vildsvinen som skadegörare och om möjligheten till skadeförebyggande åtgärder.

I det föreslagna systemet anges en nedre arealgräns för att ersättning skall kunna utgå, vilket skulle innebära att exempelvis småodlingar av

potatis eller obevakade odlingar i anslutning till fritidshus ej kan erhålla någon kompensation för skador orsakade av vildsvin. Med hänsyn till skadornas karaktär ifrågasätter lantbruksstyrelsen denna arealgräns. En eventuell gräns bör sättas betydligt lägre.

Redan i dag krävs en omfattande administrativ organisation för att handha ersättningssystemet för älgskador. För reglering av vildsvin kommer sannolikt att krävas betydande resurser.

Lantbruksstyrelsen anser att frågorna kring skadeverkningarna orsakade av vildsvin liksom ersättningen för dessa underskattats. Mot bakgrund av att tidigare system för ersättning av viltskador fungerat mindre väl får det anses vara absolut nödvändigt att ett eventuellt beslut om att tillåta en fritt levande vildsvinsstam föregås av en utredning där problematiken om vildsvinens skadegörelse fullständigt klargörs och att ett bättre system för skadereglering vid grödskador konstrueras.

2.3 Skogsstyrelsen: Skogsstyrelsen tillstyrker att skador förorsakade av vildsvin inordnas i det för älg, kronvilt och dovvilt föreslagna ersättnings-systemet.

2.4 Statens naturvårdsverk: Såväl beredningen som naturvårdsverket är dock klart medvetet om att frilevande vildsvin i landet kommer att ge upphov till skador på jordbruksgrödor och även orsaka flera andra problem. För att komma till rätta med dessa svårigheter har verket — — — angivit en rad åtgärder som bör vidtas. — — —

En åtgärd som avser möjligheterna för jordbruksarrendatorer utan jakt rätt att kompensera sig mot vildsvinsskador har redan behandlats av beredningen. Denna har bl.a. rent allmänt förordat att skador på gröda orsakade av vildsvin skall ersättas, vilket givetvis berör bl.a. sådana arrendatorer. Verket är rent principiellt motståndare till ersättningar av angiven karaktär. Med hänsyn till att regering och riksdag dock nu beslutat om ersättning för dylika skador orsakade inte bara av älg utan också av kronhjort och dovhjort har frågan kommit i ett delvis nytt läge. Verket vill därför inte motsätta sig att ersättning utgår också för skador på gröda orsakade av vildsvin.

2.5 Domänverket: Vad gäller beredningens förslag att skadeersättning skall ske genom länsälgskadefonden, så delar domänverket i princip den grundsyn som förslaget bygger på. Ett eventuellt accepterande av frilevande vildsvin kommer i relativt hög grad att vara grundat på ett allmänt faunaintresse i landet. Domänverket vill därför framhålla att grundprincipen skall kunna frångås och samhället vara berett att i ett inledande skede via statsmedel ta sin del av ansvaret för de skador som vildsvinen kan åstadkomma.

2.6 Sveriges lantbruksuniversitet: Beredningen för ett resonemang om att de största problemen kan uppstå i de stora slättbygderna. Lantbruksuniversitetet vill dock i likhet med den till betänkandet fogade reservationen/särskilda yttrandet betona de risker för skador som kan uppkomma i landets mellanbygder med jord och skog i blandning.

2.7 Länsstyrelsen i Stockholms län: Beträffande viltskador orsakade av vildsvin pekar internationella erfarenheter på att svinen lokalt kan åstadkomma betydande skador i potatis-, majs- och i vissa fall även stråsådod-

lingar. Sett över lite större områden ligger skadorna dock helt inom gränserna för smärre agrara framsteg och bakslag. Normala variationer i skördeutbytet av klimatologiska skäl torde vida överskrida det samlade värdet av viltskadorna i de flesta länder. Även om vildsvinsskadorna för den enskilde odlaren kan vara väsentliga redovisas i utredningen att värdet av producerat vildsvinsskött i allmänhet är betydligt högre än värdet av de grödskador vildsvinen förorsakar. Internationella erfarenheter visar också att man kan minska grödskaderisken genom förebyggande åtgärder som utfodring i skogsmark, klok avskjutningspolitik och i vissa fall genom att stängsla in särskilt värdefulla grödor.

2.8 Länsstyrelsen i Östergötlands län: Skulle regeringen dock finna skäl att acceptera en frilevande vildsvinsstam bör regler för ersättning vid skador snarast utarbetas. — — —

2.9 Länsstyrelsen i Blekinge län: — — — det är i hög grad sannolikt att vildsvin i Sverige skulle vålla avsevärd skadegörelse i jordbruket. Särskilt kan så befaras ske i det hos oss så vanliga odlingslandskap och särskilda grödor som förekommer bl.a. i mellersta och norra Blekinge.

Det har dessutom visat sig vara svårt att finna billiga och effektiva motåtgärder mot skadegörelsen. Till vildsvinets beteendemönster hör att individerna rör sig över stora områden och sällan nyttjar samma matplats två nätter i följd. En galt kan förflytta sig några mil under samma dygn. Att använda stängsel för att skydda odlingar är därför knappast en gångbar metod utom på särskilt utsatta platser. Vissa försök i Polen att i skadeförebyggande syfte utfodra svinen har visat lovande resultat men metoden lär inte vara direkt billig.

— — —

— — — förtjänar det att uppmärksammas att då vildsvinet under tidigare århundraden ingick i Sveriges fauna rädde delvis andra förhållanden. Odlingens tyngdpunkt låg på för vildsvinen mindre begärliga grödor än som är fallet i dag. Varg förekom i hela landet och bidrog till att hindra vildsvinsstammen att växa sig för stark. I Polen har man enligt uppgift diskuterat tanken att i just detta syfte tillåta vargstammen att bli något större.

2.10 Länsstyrelsen i Kristianstads län: — — — Vildsvinet tillhör vår fauna och riskerna för skador och smittspridning är inte sådana att det finns anledning att betrakta vildsvinet på annat sätt än t.ex. älgen som trots stor skadegörelse åtnjuter omfattande skydd och vård.

2.11 Länsstyrelsen i Malmöhus län: — — — Det synes emellertid inte rimligt att förutsätta att jordbrukare och trädgårdsodlare skall vidta extraordinära åtgärder, exempelvis stängsling och utfodring, för att skydda sina grödor mot svinens skadegörelse. Det är inte heller rimligt att markägare och arrendatorer skall bära kostnader av betydelse för eventuell skadegörelse. Det måste därför vara ett krav att ett effektivt skadeersättningssystem kommer till stånd så att skadeersättning kan utgå i erforderlig utsträckning. Hur ersättningssystemet skall fungera bör ytterligare utredas. En samordning med länsälgskadefonderna bör om möjligt ske. Fällavgifter för nedlagda svin bör under alla omständigheter utgå med erforderliga belopp. Att, som beredningen föreslår, ange lämpligt tak för fällavgifter låter sig dock inte göras utan ytterligare utredning.

2.12 Länsstyrelsen i Älvsborgs län: Redan i dag upplevs skador orsakade av klövvilt som mycket besvärande inom vissa områden i länet. Det föreligger därför enligt länsstyrelsen stor risk att de skador på stråsäd, potatis, ärter m.m., som svinen kan åstadkomma, blir av en sådan omfattning att de, trots möjligheten till viss ersättning, för jordbrukarna framstår som oacceptabla.

Länsstyrelsen vill vidare framhålla, att den fond för skördeskadeersättning m.m. som finns i länet knappt förslår till nuvarande skador. Det kan befaras att inte enbart fällavgifterna för vildsvinen utan också för annat avgiftsbelagt vilt måste fastställas till mycket höga belopp för att skadedrabbade jordbrukare skall kunna få viss ekonomisk ersättning för skadorna. Härtill kommer att riksdagen helt nyligen fattat beslut om ersättning för skador orsakade även av kron- och dovvilt. Länsstyrelsen kan i dag inte överblicka konsekvenserna härav, men anspråken på ersättning ur viltskadefonden kommer sannolikt att öka kraftigt.

2.13 Svenska naturskyddsföreningen: Föreningen anser att eventuell skadegörelse på gröda eller skog bör regleras genom ändrat jakttryck och att systemet med ersättning från en skadefond bör tillämpas med stor restriktivitet.

2.14 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: Beredningen har bedömt att en frilevande vildsvinsstam ej skulle medföra omfattande skador och att principen om faunans skydd och utveckling starkt talar mot en utrotning av vildsvinen. Vi vill på det bestämdaste rikta invändningar mot denna bedömning. Som framgår av beredningens betänkande kommer vildsvinens reproduktionsförmåga, rörlighet och förmåga till anpassning att innebära att vi i Sverige sannolikt inom några år har en utbredd och etablerad vildsvinsstam om inga åtgärder vidtas för att hindra en sådan utveckling. Enligt LRF:s och SSR:s uppfattning finns det utomordentligt stora risker för att den totala skadesituationen kommer att bli förödande.

— — — Redan dagens stora älgstam innebär en icke acceptabel skadenivå i vissa områden. Även om beredningens helt orealistiska tanke på avgränsning kan göras uppstår en accumulation av skador i de bygder som vildsvinen vistas i. Beredningens utvärdering av skadorna om vildsvinen får fortleva i frihet är således enligt vår uppfattning både bristfällig och felaktig.

Beredningen anför att skadorna på jordbruksgrödor blir i ett större ekonomiskt perspektiv av ringa omfattning. LRF vänder sig mot detta synsätt. För ett enskilt jordbruksföretag kan skadorna bli omfattande och innebära lönsamhetsavbräck som allvarligt försämrar lantbruksföretagets ekonomiska situation. Lönsamheten lämnar inget utrymme för skador av den storlek som vildsvinen orsakar. Även det bristfälliga ersättningssystem, som föreslagits av jakt- och viltvårdsberedningen, skulle på grund av självrisken innebära allvarliga lönsamhetsstörningar. LRF och SSR finner det orimligt och utan verklighetsförankring att relatera viltskador på ett enskilt lantbruksföretag till lantbrukets totala produktionsvärde som anges i betänkandet.

2.15 Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer: Mot bakgrund av att våra medlemmar till mycket stor del saknar jakträtt på den arrenderade marken kan de inte heller aktivt påverka eller begränsa befarade skador. Jakt- och

viltvårdsberedningen har inte på något sätt löst de problem som många jordbruksarrendatorer utan jakträtt redan har vid viltskador av nuvarande fauna. — — —

2.16 Föreningen för Svensk hjortavel: Beträffande ersättningsfrågan för skador av frilevande vildsvin vill Föreningen föreslå att denna ersättning, utöver självriskan, delas lika mellan jakträttsinnehavaren och viltskade-fonden. Jakträttsinnehavaren, som äger att tillgodogöra sig värdet av de skjutna djuren, skall ha ett klart ekonomiskt intresse av att minska skadefrekvensen genom ett ökat jakttryck. En sådan ordning skulle också vara i överensstämmelse med på kontinenten rådande förhållanden och det är naturligt och klokt att vi i Sverige anpassar oss till en ordning som under lång tid provats och befunnits fungera väl.

2.17 Svenska jägareförbundet: — — — Med det av beredningen föreslagna handlingsalternativet bör vissa möjligheter finnas att successivt med en målmedveten jakt söka styra vildsvinsstammens utveckling och utbredning till sådana områden, där arealen skadekänslig jordbruksmark inte uppgår till mera avsevärd andel och där jordbrukarnas inställning till vildsvinen inte på förhand är negativ.

Valmöjligheterna beträffande lämpliga platser för undersökningar av konsekvenserna med frilevande vildsvin är emellertid — om inte nyctablering i begränsad omfattning kommer till stånd — ytterst begränsade och i realiteten starkt knutna till Mörkö-Tullgarn-vildsvinen. Enligt Svenska jägareförbundets uppfattning är förutsättningarna, med hänsyn till jordbruksförhållandena inom detta område, sådana, att resultatet måste bli avgjort mera negativt än om samma uppföljning kommer till stånd inom andra för vildsvin mer lämpade områden.

— — —
Kan de problem, som eventuellt uppstår för jordbruksarrendatorerna, lösas i varje enskilt fall genom avtal mellan markägaren och arrendatorn, är detta inte minst ur jaktbevakningssynpunkt en lösning som jägareförbundet är berett att föredraga. Här kan dock uppstå situationer som kräver viss medverkan från arrendenämnd. Väsentligt är att arrendatorernas situation utifrån vildsvinsförekomsten beaktas.

I de fall redan ingångna avtal blir föremål för tvistighet med anledning av vildsvinsskador torde som beredningen framhållit avtalslagen kunna medge nödig omprövning av arrendevillkoren.

— — —
Vad avser ersättning för skada av vildsvin och föreslagna fallavgifter tillstyrker jägareförbundet beredningens förslag.

2.18 Sveriges jordägareförbund: Liksom jakt- och viltvårdsberedningen anser Sveriges jordägareförbund att de problem som kan uppstå för jordbruksarrendatorerna bör lösas avtalsvägen. Därutöver behövs ett, av det allmänna, administrerat ersättningssystem.

2.19 Trädgårdsnäringsens riksförbund: Det är därför TRF:s mening att det, med nu gällande eller med det föreslagna ersättningssystemet för skörde-skador, vore oklokt att ytterligare öka trycket för viltskador, då möjligheterna till en rimlig skadeersättning ej finns.

Ett accepterande av en frilevande vildsvinsstam kommer otvetydigt att leda till fler och svårare viltskador. Detta är ett faktum som vi redan har

inhemsk erfarenhet av, och som även är välbekant från andra länder.

— — —
I en gemensam reservation och särskilt yttrande av riksdagsman Arne Andersson samt sakkunnig i beredningen, lantbrukare Thure W. Karlsson, LRF, hävdas att det får betraktas som mindre ansvarsfullt att tillföra faunan ytterligare ett vilt, som bevisligen också kan vara skadegörande, innan man fått en godtagbar lösning på viltskadeersättningarna för våra nuvarande viltarter. TRF instämmer i denna uppfattning.

— — —
Förutom de föreslagna jaktmetoderna redovisar beredningen även andra förebyggande åtgärder mot viltskador. Man nämner elstängsel, nätstängsel och utfodring i skogen om sommaren. Undersökningar har dock visat, att vildsvinen i ca 70% av skadefallen besökt ett fält under endast ett tillfälle för att därefter försvinna. Det kan därför ej anses vara meningsfullt att under sådana förhållanden skydda trädgårdsodlingar med stängsel. Även för relativt små odlingar innebär uppsättande av stängsel stora kostnader. Det kan vidare knappast ankomma på vare sig lantbrukare eller trädgårdsodlare att utfodra vildsvin i skogen för att kunna skydda sina grödor.

3 Vildsvinen som smittbärare

Flera remissinstanser framhåller den osäkerhetsfaktor som en etablering av vildsvin i landet skulle innebära ur smittskyddssynpunkt (jfr. även 1.13 och 1.15). Några anser att risken för att vildsvinen kan komma att fungera som smittoreservoar är alltför stor för att kunna accepteras medan andra anser den negligerbar. Andra sjukdomar som mer bör uppmärksammas i sammanhanget är, enligt vissa remissinstanser, trikinos och pseudorabies.

3.1 Ståthållarämbetet: När det gäller sjukdomar har man koncentrerat sig på svinpest, medan man på endast några rader avfärdar trikiner. Med hänsyn till att trikiner finns hos såväl räv som råttor och sork ifrågasätts om inte risken för trikiner är större än för svinpest. Om detta förmodande är riktigt, bör jordbrukare i vildsvinsrika trakter uppmanas att ha sina tamsvin så inhägnade att kontakt med vildsvin om möjligt förhindras.

3.2 Lantbruksstyrelsen: Lantbruksstyrelsen anser inte att nya fakta framkommit i utredningen som ger anledning ändra uppfattning om de svårigheter ett sjukdomsbekämpande gällande vissa virussjukdomar skulle få om i landet skulle finnas viltlevande vildsvin. Enligt utredningen kan i dag inte säkert dokumenteras hur stora problemen skulle kunna bli men det finns enligt lantbruksstyrelsens uppfattning ingen dokumentation över att vildsvin inte skulle försvåra ett bekämpande. Bara detta förhållande borde vara nog för att förbjuda viltlevande vildsvin allra helst som utredningen klart uttalar att ett frisläppande inom några år skulle innebära att stammen blev utbredd över stora delar av landet.

Vildsvin innebär inte, som utredningen också konstaterar, något egentligt hot när det gäller smittspridning till landet. En sådan skulle sannolikt ske på annat sätt. Detta har inte heller påverkat styrelsens ställningstagande, då ju införande av levande djur regleras i särskild ordning. Import får över huvud taget ej ske från land där t.ex. svinpest förekommer. — — —

3.3 Länsstyrelsen i Stockholms län: Som beredningen framhåller är vildsvinens roll oklar vad beträffar spridning och bekämpning av vissa för tamsvinen allvarliga sjukdomar, som t.ex. afrikansk och klassisk svinpest. De två väsentligaste smittoriskerna för introduktion av svinpest i landet anges vara livdjurshandel och import av animaliska produkter från smittade länder. Trots att det från några håll påtalats att vildsvinen kan ha betydelse som smittoreservoar för klassisk svinpest har Internationella byrån för bekämpning av smittsamma husdjursjukdomar ännu inte rekommenderat några åtgärder mot vildsvin för att förebygga denna sjukdom. Den andra för tamsvinen allvarliga sjukdomen har aldrig förekommit i Sverige. Från afrikanskt håll anges att risken för överföring av svinpest från vilda svin till tamsvin påtagligt kan reduceras genom ordentliga stängsel som förhindrar direktkontakt mellan djurslagen. Även om epizootirisken genom vildsvin inte ska bagatelliseras anser länsstyrelsen att i utredningen redovisade fakta inte motiverar en utrotning av den nu frilevande vildsvinsstammen i Sverige.

3.4 Länsstyrelsen i Blekinge län: Vid behandlingen av frågan om vildsvinets vara eller inte vara i Sverige bör beaktas att en frilevande vildsvinsstam kan allvarligt försvåra bekämpandet av vissa smittsamma djursjukdomar. Dit hör framför allt svinpest men även t.ex. mul- och klövsjuka. Om vildsvinsstammen skulle drabbas av sådana sjukdomar, vilket mycket väl kan hända, blir det svårt att snabbt och effektivt befria landet från smittan. Följden skulle också bli kännbara negativa konsekvenser för möjligheterna att exportera kött och levande svin.

3.5 Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen anser att utredningen tagit för lätt på sambandet vildsvin och sjukdomar: Djurarten är ofta bärare av trikinmitta. Detta innebär att skelettmuskulatur som konsumeras rå, saltad eller rökt kan överföra smitta till andra däggdjur. Djurarten kan därmed bidra till spridning av trikinmitta. (Enligt lagen om köttbesiktning m.m. råder besiktningstvång på vildsvin.)

Utredningen diskuterar svinpest och rabies, sjukdomar som f.n. inte finns i Sverige, och menar att risken för smitta bland vildsvinen är försumbar vilket också länsstyrelsen menar så länge ifrågavarande smittämne inte finns i landet. Annortunda måste bedömningen vara den dag sjukdomarna uppträder här.

En sjukdom som inte diskuteras alls i utredningen är pseudorabies eller Aujeszkys sjukdom. Under den gångna vintern har man i Holland haft svåra utbrott bland tamsvin. Sjukdomen finns här i landet och har även här visat tendenser till virulensökning. Ett utbrott i Kristianstads län i vintras talar för detta. Samband mellan den nyetablerade vildsvinsstammen i Holland och virulensökningen hos pseudorabiesvirus kan inte uteslutas.

3.6 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: I betänkandet behandlas frågan om vildsvinen kan medföra spridning av svinpest inom landet. Jakt- och viltvårdsberedningen konstaterar att denna smittspridning är vad beträffar vildsvinens roll oklar. Enligt vår uppfattning är redan oklarheten ett väsentligt skäl för att utrota vildsvinen. Tväremot jakt- och viltvårdsberedningens uppfattning har LRF och SSR erfärut att kontakter mellan frilevande vildsvin och tamsvin förekommer. Betäckningar är då ej ovanliga. Det är nämligen vanligt att saggor vid mindre och medelstora gårdar sommartid vistas ute i hägnader. LRF och

SSR har därför svårt att inse hur jakt- och viltvårdsberedningen kan göra bedömningen att överföring av smitta från vildsvin till tamsvin skulle bli mindre i Sverige än i många andra länder. Vi vill också påtala risken av att en vildsvinsstam kan utgöra en okontrollerbar smittreservoar vid epizootier på svin och nöt.

3.7 Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer: Riskerna för spridning av svinpest m.m. kan inte negligeras och den ekonomiska följden av svinpest i landet skulle vara katastrofal.

3.8 Svenska jägareförbundet: Vildsvinets betydelse ur epizootihänseende tillmäts olika betydelse av beredningen och reservanterna. Medan den förra anser betydelsen oklar men troligen liten, vilket överensstämmer med tillgängliga utländska erfarenheter och delas av Svenska jägareförbundet, är reservanterna inte främmande för att epizootifaran kan vara den helt avgörande frågan, när det gäller att ta ställning till om en frilevande vildsvinsstam kan accepteras eller ej.

Såvitt Svenska jägareförbundet har sig bekant, torde dock inte de befärade farhågorna för exportförbud för svin eller svinprodukter komma att aktualiseras, även om "svinpest" på ett eller annat sätt kommer att uppträda i vårt land. De ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska aspekterna som reservanterna fört fram måste därför tillmätas en begränsad betydelse.

4 Jakt på vildsvin

Från många håll understryks svårigheterna att genom jakt hålla vildsvinsstammen på en önskad numerär. Flera är tveksamma om den nuvarande vildsvinsstammen över huvud taget går att utrota. I dessa remissvar påtalas problemen med att få fram lämpliga hundar för jakten samt problemen med att skapa önskade stora arealer för att kunna jaga med framgång. Några remissinstanser uttalar tveksamhet mot att tillåta nattjakt. Den av beredningen föreslagna fredningstiden för kullingförande sugga har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Formerna för den av beredningen föreslagna tvångsjakten har diskuterats av några remissinstanser.

4.1 Ståthållarämbetet: Ämbetet delar helt beredningens förslag att jakt icke skall bedrivas så att sugga skjuts från sina ungar förrän de är stora nog att klara sig själva. Av länsstyrelsen i Stockholms län föreslagna fredningstid för förande sugga 1/3–30/9 synes dock bättre anpassad till mellansvenska förhållanden. Smågrisar och galt bör dock fortfarande vara lovliga hela året. Vid jakt bör endast klass 1-vapen tillåtas.

4.2 Riksåklagaren: — — — De förslag angående jakt på vildsvin och ersättning för skada av vildsvin som beredningen framfört syns även enligt min mening väl lämpade att motverka icke önskvärda effekter av införandet av en frilevande vildsvinsstam i Sverige. Jag vill därvid särskilt nämna beredningens föreslagna tillägg till 24 § jaktlagen.

Av skäl som reservanterna utvecklat kan det anses tveksamt om generell nattjakt bör tillåtas. För att effektivt kunna begränsa vildsvinsstammen torde det dock vara nödvändigt att viss avskjutning tillåts under denna tid

på dygnet. Detta bör enligt min mening ske efter dispens, vilket möjliggör kontroll av vilka skyttar som utövar sådan jakt.

4.3 Lantbruksstyrelsen: Jakten har också framhållits vara ett effektivt medel för att begränsa skador. Erfarenheter från utlandet och Sverige visar att vildsvinen är mycket svårjagade och att det krävs stora resurser för att hålla stammen nere vid ett rimligt antal samt att begränsa utbredningen till vissa områden. Nattjakt och tillgång till hund tycks vara nödvändigt. Inom vissa svårtillgängliga områden lär en effektiv jakt vara nästan helt omöjlig. Som ett av huvudalternativen för att ej anordna en försöksverksamhet med vildsvin på vissa begränsade områden anförs dock de stora insatser som skulle krävas för att undvika spridning till andra områden. Trots att jakten måste tillmätas stor betydelse för skadeutvecklingen torde dessa förhållanden väl beskriva svårigheterna att genom jakt begränsa skadorna.

4.4 Statens naturvårdsverk: Vad beträffar jordbruksarrendatorer utan jakt rätt har beredningen även varit inne på frågan om en särskild, för dessa speciell rätt till skyddsjakt avseende vildsvin. Beredningen har dock inte velat föreslå ett så betydande avsteg från vad som i allmänhet gäller i fråga om jakträtten. Det bör då noteras att en sådan skyddsjakt med tanke på vildsvinens nomadiserande vanor, inte kan begränsas till jordbruksarealerna för att bli tillräckligt effektiv utan måste avse även andradelar av fastigheten.

Naturvårdsverket instämmer helt i beredningens ställningstagande på denna punkt. Att över förmodligen ganska stora arealer skapa ett system med dubbel jaktutövningsrätt skulle, även om det bara gäller en enda djurart, med säkerhet leda till avsevärda problem, inte minst säkerhetsmässiga. Det kan här erinras om att det system med dubbel jaktutövningsrätt som i dag finns inom renskötselområden är långt ifrån problemfritt och inte manar till efterföljd.

Beredningen har dock funnit det lämpligt med en viss utvidgning av möjligheterna till tvångsavjagning, enligt 24 § jaktlagen så att vildsvinen skall kunna hållas borta från exempelvis utpräglade jordbruksområden. Verket harej några invändningar mot en sådan utökning av 24 § jaktlagen men finner det tveksamt om detta bör ske genom tillskapande av ett nytt fjärde moment som föreslagits av beredningen. Verket anser att den nödvändiga befogenheten lika gärna eller hellre kunde utformas genom en komplettering av tredje momentet så att denna bestämmelse kom att gälla inte bara vildkanin och vildmink utan även vildsvin. Ett förfarande enligt tredje momentet är snabbare. Verket förutsätter givetvis att bestämmelsen skulle komma att tillämpas restriktivt.

4.5 Stockholms universitet: — — — De förslag om jakt nattetid med särskilda hjälpmedel (vilket vi antar syftar på strålkastare) som framförs motsätter vi oss helt. Detta skulle i det närmaste omöjliggöra kontrollen av tjuvjakt. Dessutom kan man inte bortse ifrån de ökade riskerna som skulle uppstå för människor som vistas i terrängen.

4.6 Sveriges lantbruksuniversitet: Enligt beredningens förslag skall vildsvinsstammen ej tillåtas tillväxa okontrollerat utan regleras/ kontrolleras genom jakt. Av de resonemang som förs i utredningen framgår dock att betydande svårigheter kan förväntas när det gäller att erhålla ett effektivt jakttryck på vildsvinen. Detta är i och för sig ett välbekant fenomen som är

en naturlig följd av den brist på kunskaper m.m. angående jaktens bedrivande som föreligger då en "ny" djurart skall börja jagas. Det torde därför vara mer eller mindre klart att betydande svårigheter kommer att föreligga när det gäller att kunna reglera vildsvinsstammarna. En begränsad försöksverksamhet som här föreslagits samt en eliminering av övriga vildsvinsstammar torde vara enda möjligheten att eventuellt behärska situationen.

4.7 Länsstyrelsen i Östergötlands län: — — — Vidare bör möjligheterna att bedriva jakt efter vildsvin bli extraordinära.

4.8 Länsstyrelsen i Blekinge län: Förutom jaktens övriga värden är det värdefullt om den kan användas som ett effektivt och styrbart medel att kontrollera stammen av skadegörande viltarter, antingen lokalt eller totalt sett. Vildsvinens rörlighet, deras val av terräng att uppehålla sig i, deras beteendemönster i övrigt samt det förhållandet att de anses vara svåra att skjuta gör att jakt efter dem ställer stora krav på samordning och på jägarens skicklighet. Viltexperter i Västtyskland och Polen anser att jakten blir effektiv först när man samarbetar inom områden som täcker minst 3000 och helst uppemot 10000 hektar. I Blekinge liksom i andra län i södra Sverige är älgjaktsområden av den storleken sällsynta. Över huvud taget är erfarenheterna från försöksverksamheten med den samordnade älgjakten inte uppmuntrande som underlag för att bedöma förutsättningarna för att med normala metoder — grundade på frivillighet — samordna jakten inom så stora arealer som det här är fråga om. Länsstyrelsen drar därför slutsatsen att det kan komma att krävas osedvanliga ansträngningar av såväl jägare som myndigheter för att hålla en etablerad vildsvinsstam antalsmässigt under kontroll.

4.9 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Vildsvinen är enligt uppgift svåra att jaga. Det är därför önskvärt att jakttrycket blir hårt. Allmän jakttid i kombination med rätt för länsstyrelserna att besluta om jakt efter vildsvin inom område där de kan befaras orsaka avsevärd skada, är därför en lämplig reglering av jakten.

Enligt beredningen kräver jakt efter vildsvin stora insatser och stort kunnande av utövarna. För att öka jägarnas kunskaper om vildsvin och vildsvinsjakt är det viktigt att kvalificerad information härom kommer jägarna till del. Jägarorganisationerna bör kunna medverka till att sprida denna information.

Eftersom vildsvinen är hårdskjutna och då ett skadeskjutet vildsvin har viss benägenhet att gå till anfall, anser länsstyrelsen att det vid vildsvinsjakt bör finnas hund som kan användas för spårning av skadat vilt.

4.10 Länsstyrelsen i Hallands län: Det torde vara helt oralistiskt att anbefalla utrotning utan att samtidigt ange vilken metod som i så fall skall användas. Gift och nattjakt är metoder som inte kan accepteras ur djurskyddssynpunkt.

— — —

Utredningens förslag innebär att en reglerad vildsvinsjakt måste införas. Detta medför en ökad administrativ belastning på bl.a. länsstyrelserna. Kostnaderna för denna administration bör givetvis även beaktas innan slutligt beslut fattas.

Ställningstagande

Som framgått av vad vi anført kan tveksamhet mot vildsvin riktas från många olika utgångspunkter. Vi anser oss ha vänt uppmärksamheten mot några av de viktigaste sidorna. Det är möjligt att epizootifaran i sig utgör en så stor risk att den skulle kunna läggas till grund för ett förslag om att utrota nu levande vildsvin i Sverige. Således måste en riskbedömning utifrån epizootologiska grunder vara av avgörande betydelse. Dessutom anser vi att det är ett onödigt risktagande, en typ av "lyxkonsumtion" i risktagande, som vi svårligen kan acceptera med hänsyn till ev. följder för landets värdefulla tamsvinsbesättningar och därmed för sysselsättningen i slakteriindustrin.

Sammanfattningsvis vill vi peka på att de av oss ovan påtalade olägenheterna och riskerna innebär att vi nu bedömer det som orealistiskt att tillmötesgå önskemålen om en frilevande svensk vildsvinsstam. Vi föreslår således att den nu frigående vildsvinsstammen i Sverige skall utrotas.

Genomförande

Enligt vår mening kan ett genomförande inte ske utan att mera okonventionella jaktmetoder måste komma till användning. Gränsen för vad som kan tillåtas bör sättas vid gifthanvändning, som är ett oestetiskt och allmänt motbjudande tillvägagångssätt. Avgörande i sammanhanget är givetvis att utrotningen i ett första tidsbestämt skede bedrivs av markägare och/eller jakträttsinnehavare. Denna avskjutningsfas skall förhoppningsvis ge fullständig framgång, dvs. utrotning. Det får emellertid inte uteslutas att denna fas endast leder till stark decimering av stammen. Således är det inte osannolikt att ca 10% av stammen återstår och kommer att kräva längre gående och mindre konventionella utrotningsmetoder. Ålägganden och i sista hand också tvångsjakt får därvid inte uteslutas. Det är enligt vår mening nödvändigt att avskjutningen stimuleras genom skottpengar med förhållandevis höga belopp för att ge önskat resultat och därmed undvika exempelvis gifthanvändning. Vi utgår för vår del ifrån att naturvårdsverket vid utformningen av erforderliga bestämmelser har ett nära samråd med Svenska Jägarförbundet i enlighet med 1951 års riksdagsbeslut.

angelägen jaktform, nämligen vaktjakt vid betesplatserna. Ur bevakningshänseende kan klasstillhörigheten på de vapen som används vid nattjakt inte på något sätt tillmätas avgörande betydelse. Vid vakjakt efter räv, som bedrivs i stor omfattning i hela landet, är det tillåtet att använda klass I vapen. Särskilda olägenheter härav är inte uppmärksammade, varför reservanternas farhågor måste anses som alltför framtonade.

4.15 Sveriges jordägareförbund: För att säkerställa möjligheterna till en effektiv reglering av vildsvinsstammens storlek är det viktigt att jakträttsinnehavare ges en vidsträckt möjlighet till jakt. Sveriges jordägareförbund har ingen erinran mot förslaget till tillägg till 24 § jaktlagen.

4.16 Trädgårdsnäringsens riksförbund: Enligt beredningens mening bör skador genom vildsvin i första hand förebyggas genom att stammen med lämpligt anpassad jakt lokaliseras till mindre skadekänsliga områden och att antalet djur hålls på en lämplig nivå.

Mot detta vill vi anföra de redan redovisade erfarenheterna från Polen, där man ej lyckats att med jakt hålla vildsvinsstammen på önskad nivå. För den befintliga svenska stammen kan man också konstatera att trots att jakt varit tillåten hela året har endast ett mycket litet antal djur kunnat fällas under senare år. Om man vidare betänker vildsvinens rörlighet och att de ej är revirbundna, framstår de föreslagna jaktmetoderna som tveksamma åtgärder när det gäller att effektivt kunna reglera en vildsvinsstam både till lokal och numerär.

5 Övriga synpunkter

Den principiella frågan om vildsvinets s.k. hemortsrätt i Sverige har väckt stort intresse hos åtskilliga remissinstanser (jfr. även 1.12, 1.13, 1.14, 1.17 och 1.25). Flera anser att frågan om hemortsrätt i landet inte har relevans för de vildsvin som nu är lösa. Andra har motsatt uppfattning och anser i vissa fall också att de nu frilevande vildsvinen är fullt acceptabla ur renasighetssynpunkt. Från flera håll understryks att föreskrifter om vilt-hägn snarast skapas.

5.1 Riksåklagaren: Slutligen får jag betona vikten av att utvecklingen av en frilevande vildsvinsstam noga undersöks de närmaste åren så att effektiva åtgärder i form av exempelvis ändrat jakttryck i god tid kan vidtas om utvecklingen skulle te sig ogynnsam.

5.2 Lantbruksstyrelsen: Utredningens argument att vildsvin en gång för flera hundra år sedan tillhört vår fauna och att man därför kan lägga utrotningsaspekter på frågan finner lantbruksstyrelsen märklig. Dessa principer bör gälla djurarter vi har i landet eller där artens fortlevnad i världen är hotad. På detta sätt fungerar t.ex. den internationella konventionen om handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter – den s.k. Washingtonkonventionen. När det gäller vildsvin är inte något av dessa alternativ för handen.

5.3 Statens naturvårdsverk: Vildsvinet har utan tvekan "hemortsrätt" i Sverige, t.o.m. en bättre rätt än flera andra djurarter som i dag förekom-

mer i landet. Arten fanns i vilt tillstånd fram till åtminstone 1700-talet och har sporadiskt förekommit i vår fauna även senare. Den har försvunnit till följd av människans åtgärder och ej på grund av ekologiska förändringar. Vildsvin har goda möjligheter att anpassa sig till och fortleva i den svenska naturen.

Det förhållandet att etableringen av vildsvinsstammar skett genom rymning från hägn behöver i princip inte påverka samhällets inställning. Varg och myskoxe, som har motsvarande "hemorts rätt" i Sverige har exempelvis getts omfattande skydd från samhällets sida, trots att arternas nuvarande förekomst i landet inte berott på regelrätta och noga förberedda utplanteringar och trots att de kan åstadkomma påtaglig sadegörelse. Ett annat jämförbart exempel är den mellansvenska kronhjorten, där en del av de frilevande stammarna bildats efter rymningar från vilthägn men ändå givits ett kraftigt skydd genom lagstiftningen.

Varje djurart påverkar både "positivt" och "negativt" människans ekonomiska eller andra intressen. Även ekologiska förändringar sker vid nyintroduktion av en tidigare försvunnen art. Värderingarna av denna påverkan får dock enligt naturvårdsverkets uppfattning inte vara avgörande i principfrågan. Avgörande bör vara om djurarten kan sägas ha "hemorts rätt" i landets fauna eller inte. En vägning av en djurarts "för- och nackdelar" skulle strida mot modernt ekologiskt tänkande.

5.4 Domänverket: Till grund för ställningstagandet i vildsvinsfrågan har beredningen lagt den principiella ståndpunkten att vildsvinet har hemorts rätt i landet. Domänverket ifrågasätter inte djurartens hemorts rätt, men framhåller, att det är mycket tveksamt om vildsvin reservationslöst nu har ett berättigande i den svenska faunan.

En fritt levande vildsvinsstam som okontrollerat tillåts utbreda sig i södra och mellersta Sverige, utgör obestridligt en osäkerhetsfaktor och som enligt domänverkets uppfattning kan komma att för samhället medföra problem av vitt skilda slag.

5.5 Lunds universitet: Försöksverksamheten inom ett eller två områden bör utformas med inriktning att ta fram information om hur vildsvinen kommer att fungera i det nutida svenska odlingslandskapet och vidare att skaffa erfarenhet om godtagbara metoder att kunna kontrollera populationens storlek (jakttid, jaktsätt etc.). Slutligen bör vid ett eventuellt återinförande av frilevande vildsvin en plan föreligga med bl.a. angivande av områden som ur skilda synpunkter är lämpliga för vildsvin. Inom områden – bortsett från försöksområdena – där frilevande vildsvin nu förekommer, bör åtgärder vidtas för att så snabbt som möjligt ta bort vildsvinen.

5.6 Länsstyrelsen i Stockholms län: Om än på ofrivillig väg får vildsvinet i dag anses ha etablerat sig i den svenska faunan. Utredningen ger inga klara belägg för att denna vildsvinsstam skulle vara uppblandad med tamsvinsanlag eller andra inte önskade gener. Kostnaderna för en total utrotning av dagens frilevande vildsvin, som hittills visat sig kunna aklimatisera sig bra i Sverige, står inte heller i rimlig proportion till värdet av en senare "genetiskt" kontrollerad vildsvinsutsättning.

5.7 Länsstyrelsen i Södermanlands län: --- Länsstyrelsen finner det även synnerligen angeläget att nya, strängare föreskrifter om vilthägn så snart som möjligt meddelas.

5.8 Länsstyrelsen i Östergötlands län: Avslutningsvis vill länsstyrelsen framföra farhågor om att de stammar som redan finns lokalt kommer att växa vare sig samhället accepterar det eller inte.

5.9 Länsstyrelsen i Blekinge län: Vildsvin fanns i Sverige ända fram till 1700-talet då stammen utrotades av människan. Man kan alltså med fog hävda att vildsvinet har hemortsrätt i Sverige. Detta faktum har stor betydelse om man anser att varje djurarts existensberättigande bör bedömas utifrån ett ekologiskt synsätt. Av ett sådant följer bl.a. att avgörande är inte utfallet av ett ekonomiskt skada-nyttaresonemang utan i stället huruvida arten har en naturlig och eventuellt också etablerad plats i den svenska faunan. Även djurarter som orsakar en viss ekonomisk skada, t.ex. hjort och varg, skyddas i olika hög grad bl.a. till följd av denna grundinställning.

I fråga om vissa djurarter kan det tänkas att en strikt tillämpning av viltökologiska principer för med sig allvarliga olägenheter. I så fall måste det enligt länsstyrelsens mening anses tillåtet att i någon mån göra avsteg från dessa grundprinciper. Detta är utgångspunkten för länsstyrelsens ställningstagande beträffande vildsvin i Sverige.

— — —
 — — — Om arten över huvud taget skall komma tillbaka som frilevande bör denna händelse föregås av en omsorgsfull planering. — — — Till dess vi har säkrare material — — — är det angeläget att vi behåller handlingsfriheten i fråga om återinförandet.

— — —
 Länsstyrelsen finner det slutligen mycket angeläget att reglerna om inrättande av vildsvinshägn skärps och att hägnen i fortsättningen byggs på ett sådant sätt att rymningar ytterligare begränsas.

5.10 Länsstyrelsen i Hallands län: Utredningen hävdar vidare att vildsvinet skulle vara utrotningshotat liksom varg och myskoxe och därför borde skyddas. Detta synsätt kan inte länsstyrelsen dela eftersom det finns mycket starka vildsvinsstammar på europeiska fastlandet. Sålunda uppges det att Holland nu har fått en fast stam och att stammen i Västtyskland ökar. År 1976 sköts 40000 vildsvin i Västtyskland. Det finns alltså inget utrotningshot som skulle motivera en vildsvinsstam i Sverige.

5.11 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: Jakt- och viltvårdsberedningen åberopar i flera sammanhang att vildsvinen en gång tillhört den svenska faunan och att detta skulle vara ett väsentligt skäl för att acceptera en frilevande vildsvinsstam i Sverige. LRF och SSR vill hänvisa till den uppfattning som redovisas i det särskilda yttrandet. Vildsvinen fanns i Sverige för 200 år sedan. Både kulturlandskapet och faunan har sedan denna tid haft en omfattande omdaning. Jordbrukets nuvarande förhållanden kan ej jämföras med den situationen som då rådde, både avseende grödval och produktionsområden. Den frilevande vildsvinsstam, som i dag finns i Sverige, har ej uppstått avsiktligt. Rymningar från bristfälliga vildsvinshägn är den direkta orsaken. Dessutom är inte heller de i hägn hållna vildsvinen ur artsynpunkt i överensstämmelse med de utdöda svenska vildsvinen. Bl.a. ingår inkorsning med tamsvin i vilthägnens avelsmaterial. Att i efterhand betrakta ett djurslag, som normalt hålls inom vilthägn, som något nödvändigt för faunans utveckling är enligt LRF:s och SSR:s uppfattning en ofullständig motivering för att

tillåta en frilevande vildsvinsstam. Det är accepterat att vissa djurslag för olika ändamål hålls inom vilthägn. Enligt vår uppfattning bör vildsvinshägn i en begränsad omfattning kunna tillgodose önskvärdheten av att vildsvin finns i Sverige.

Att tillföra faunan ett djurslag på artificiell väg mot bakgrund av att detta förut funnits i Sverige uppfyller ej önskemålet om en livskraftig och artrik fauna, utan står i stället i strid med en ekologisk grundsyn. Förändringarna i faunan kan ha medfört att vildsvinen i dag är olämpliga och allvarligt skulle störa andra djur och växters existensmöjligheter. Det bör även påpekas att för 200 år sedan fanns i södra Sverige för vildsvinen naturliga predatorer.

5.12 Svenska jägareförbundet: Enligt Svenska jägareförbundets uppfattning är de nu frilevande vildsvinens härstamning helt acceptabel ur renräsighetssynpunkt och bör ses mot den bakgrunden att vildsvinet i vårt land med största sannolikhet aldrig utrotats men väl successivt domesticerats bort och uppgått i de hjordar av ollonsvin, som tidigare hölls som betesdjur i de sydsvenska ek- och bokskogarna.

Ur vertebratekologisk synvinkel saknar det således betydelse att vildsvinen i fråga inte härstammar från en planerad och av myndighet godkänd utsättning. Om de nu frilevande vildsvinsstammarna accepteras har Svenska jägareförbundet däremot inget att invända mot att dessa genom särskilda åtgärder tillföres avelsdjur av väl dokumenterad härkomst.

Svenska jägareförbundet, som i likhet med beredningen inte bedömt att olägenheterna eller de frilevande svinens ursprung försvarar utrotningsalternativet, anser slutligen till skillnad från reservanterna att fullt betryggande valfrihet kan upprätthållas under några år, om jakt- och viltvårdsberedningens föreslagna handlingsalternativ fastställs. Under inga förhållanden kan jägareförbundet acceptera uppfattningen att nu gällande läge skulle innebära en tvångssituation, vilken skall få påverka bedömningen av sakfrågan på ett negativt sätt.